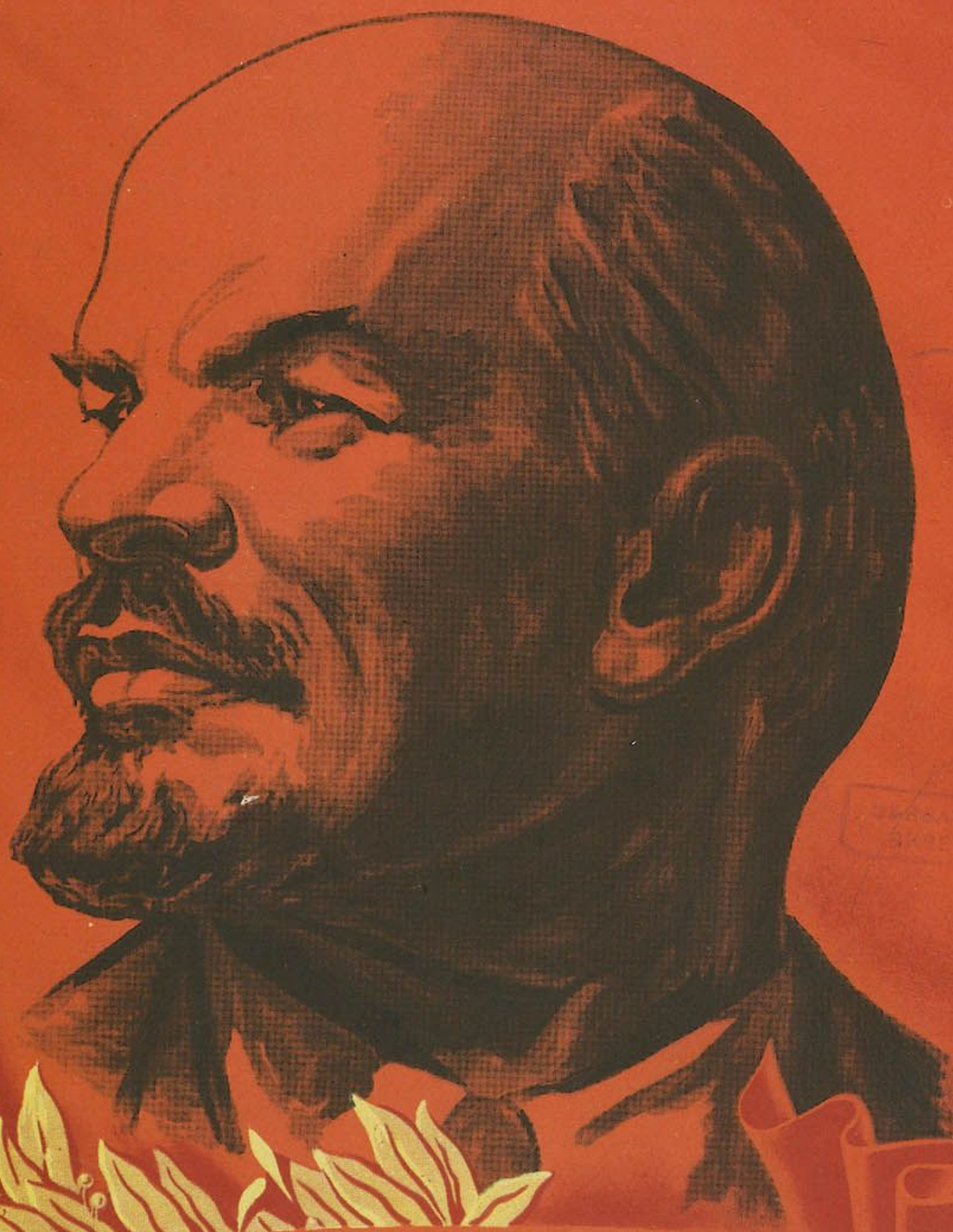

НЯХАЙ ЖЫВЕ ХХІ З'ЕЗД

КПСС!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ - 1

СТУДЗЕНЬ

1959 г.

+ прылож.

М. 15833

Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Беларусі

Прэзідыуму Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Савету Міністраў Беларускай ССР

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Саветскага Саюза, Прэзідыум Вярхоўнага Савета Саюза ССР і Савет Міністраў СССР горача вітаюць і сардэчна віншуюць усіх рабочых, сялян і інтэлігенцыю Беларусі, усіх камуністаў рэспублікі са знамянальнымі датамі — саракагоддзем утварэння Беларускай Саветскай Сацыялістычнай Рэспублікі і Першага з'езду Камуністычнай партыі Беларусі.

Сорак год Беларускай Саветскай Сацыялістычнай Рэспублікі і Камуністычнай партыі Беларусі — гэта гісторыя гераічнай барацьбы беларускага народа пад кіраўніцтвам ленінскай Камуністычнай партыі супраць замежнай інтэрвенцыі і буржуазна-нацыяналістычнай контррэвалюцыі, за ўмацаванне Беларускай саветскай дзяржавы, гісторыя самаадданай народнай працы ў імя перамогі сацыялізма і камунізма.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя і перамога сацыялізма ў СССР непазнавальна змянілі жыццё беларускага народа, назаўсёды паклалі канец галечы і бяспраўю працоўных. У рэспубліцы створаны сучасная высакаразвітая прамысловасць, перадавая сацыялістычная сельская гаспадарка, багатая рознабаковая культура, нацыянальная па форме і сацыялістычная па зместу.

Гістарычныя перамогі сацыялізма, росквіт эканомікі і культуры Саветскай Беларусі, паслядоўнае ажыццяўленне ленінскай нацыянальнай палітыкі садзейнічалі ўз'яднанню ўсіх беларускіх зямель у адзінай Беларускай саветскай сацыялістычнай дзяржаве.

Беларускі народ і яго слаўны авангард — Камуністычная партыя Беларусі з гонарам вытрымалі суровыя выпрабаванні Вялікай Айчыннай вайны. Больш чым мільён беларусаў мужна змагаліся ў радах Саветскай Арміі. Беларускія партызаны і падпольныя партыйныя арганізацыі паказалі высокую стойкасць і масавы гераізм у барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў.

Гісторыя Камуністычнай партыі Беларусі, створанай у ходзе барацьбы за Саветскую ўладу ў канцы снежня 1918 года, неаддзельная ад усёй гісторыі Беларускай саветскай дзяржавы. Кампартыя Беларусі, састаўная і неад'емная частка КПСС, заўсёды была і застаецца цвёрдай апорай Цэнтральнага Камітэта ў правядзенні ленінскай генеральнай лініі партыі.

Беларуская Саветская Сацыялістычная Рэспубліка і Камуністычная партыя Беларусі ўступаюць у пятае дзесяцігоддзе свайго існавання поўныя творчых сіл. Разам з усімі народамі Саветскага Саюза рабочыя, сяляне і інтэлігенцыя Беларускай ССР дастойна сустракаюць XXI з'езд Камуністычнай партыі, шырока разгортваюць сацыялістычнае спаборніцтва за далейшы ўздым прамысловасці, за ажыццяўленне рашэнняў снежаньскага Пленума ЦК КПСС у сельскай гаспадарцы, імкнучыся ўнесці свой дастойны ўклад у ажыццяўленне грандыёзнай праграмы разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства ў нашай краіне. Камуністычная партыя Беларусі паслядоўна змагаецца за ўмацаванне і развіццё дружбы народаў нашай вялікай многанацияльнай сацыялістычнай дзяржавы.

Жадаем таленавітаму і працавітаму беларускаму народу новых вялікіх поспехаў у развіцці сваёй прамысловасці і сельскай гаспадаркі, навукі і культуры, у павышэнні матэрыяльнага дабрабыту, у будаўніцтве камунізма. Выказваем цвёрдую ўпэўненасць, што працоўныя Беларусі будуць і надалей ісці ў першых радах будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Няхай жыве квітнеючая Беларуская Саветская Сацыялістычная Рэспубліка!

Няхай жыве слаўная Камуністычная партыя Беларусі!

Няхай жыве наша магутная Саветская Радзіма — краіна, якая будзе камунізм!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ
КПСС

ПРЭЗІДЫУМ ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА САЮЗА ССР

САВЕТ МІНІСТРАЎ
СССР

30к.1
1844

Піянеры гор. Мінска падносяць таварышу Мікіце Сяргеевічу Хрушчову букеты жывых кветак.
Фота Л. Папковіча, Ул. Дагаева, Л. Эйдзіна.

**РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА**

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ПЯТЫ

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

№ 1

СТУДЗЕНЬ 1959

ба 2635-40

УКАЗ ПРЕЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР Аб узнагароджанні Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ордэнам Леніна

За паспяховае аднаўленне разбуранай у перыяд вайны народнай гаспадаркі і вялікія дасягненні беларускага народа ў далейшым развіцці прамысловасці, будаўніцтва, сельскай гаспадаркі і культуры ўзнагародзіць Беларускаю Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку ордэнам Леніна.

Старшыня Презідыума Вярхоўнага Савета СССР К. ВАРАШЫЛАЎ
Сакратар Презідыума Вярхоўнага Савета СССР М. ГЕАРГАДЗЕ

Масква, Крэмль 22 снежня 1958 г.

ДА НОВЫХ ВЯЛІКІХ ПЕРАМОГ

НАДОУГА застануцца ў памяці беларускага народа хваляючыя дні вялікага свята — саракагоддзя ўтварэння БССР і саракагоддзя Камуністычнай партыі Беларусі. Свята гэтае, вялікае і светлае, вылілася ў яркую дэманстрацыю магутнага адзінства партыі і народа, у дэманстрацыю непарушнай ленінскай дружбы народаў нашай вялікай Айчыны.

З вялікай радасцю і сардэчнай цеплынёй сустрэў беларускі народ прыезд на сваё нацыянальнае свята дарагога гасця вернага друга беларускага народа Першага сакратара ЦК КПСС і Старшыні Савета Міністраў СССР таварыша Мікіты Сяргеевіча Хрушчова.

Да нас на свята з'ехаліся шматлікія дарагія госці. З распасцёртымі абдымкамі сустрэў беларускі народ сваіх родных братоў і сяцёр — пасланцоў вялікага рускага народа, квітнеючай Украіны, сонечнага Азербайджана, далёкага Узбекістана, прадстаўнікоў усіх братніх рэспублік вялікага Савецкага Саюза.

Наша радасць была асаблівай яшчэ і таму, што Презідыум Вярхоўнага Савета СССР за паспяховае аднаўленне зруйнаванай у перыяд вайны народнай гаспадаркі і вялікія дасягненні беларускага народа ў далейшым развіцці прамысловасці, будаўніцтва, сельскай гаспадаркі і культуры ўзнагародзіў нашу рэспубліку другім ордэнам Леніна. Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў уручыў ордэн Леніна на ўрачыстым пасяджэнні Вярхоўнага Савета БССР і ЦК КП Беларусі.

Высокая ўзнагарода рэспублікі, сардэчныя словы і добрыя пажаданні беларускаму народу, выказаныя ў прывітанні ЦК КПСС, Презідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР у сувязі з саракагоддзем БССР і Кампартыі Беларусі, — яркае сведчанне клопатаў ленінскага Цэнтральнага Камітэта партыі і Савецкага ўрада аб нашым народзе. Гэтым мы ганарымся і гора, ад усёй душы дзякуем.

За гады Савецкай улады жыццё беларускага народа непазнавальна змянілася. Беларусь, у мінулым забітая і цёмная ўскраіна царскай Расіі, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі стала рэспублікай магутнай індустрыі, сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, перадавой навукі і культуры. Аб пройдзеным рэспублікай шляху падрабязна раскажаў кандыдат у члены Презідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі К. Т. Мазураў у сваім дакладзе на ўрачыстым пасяджэнні Вярхоўнага Савета БССР і ЦК КП Беларусі. На гэтым пасяджэнні з вялікай увагай была выслухана прамова М. С. Хрушчова. Таварыш Хрушчоў гаварыў не толькі аб вялікіх дасягненнях беларускага народа за сорок год, але і аб канкрэтных задачах, якія стаяць перад партыйнымі і савецкімі арганізацыямі ў справе далейшага ўздыму народнай гаспадаркі рэспублікі.

Святкаванне слаўнага юбілею вылілася ў сапраўднае трыумфаванне ўсяго народа. Яркая дэманстрацыя яго згуртавання вакол Камуністычнай

партыі, яе ленінскага Цэнтральнага Камітэта, вакол роднага Савецкага ўрада быў мітынг працоўных Мінска, прысвечаны саракагоддзю Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, саракагоддзю Кампартыі Беларусі і ўзнагароджанню рэспублікі другім ордэнам Леніна. У святочным мітынгу прыняло ўдзел 120 тысяч мінчан.

Пятае дзесяцігоддзе свайго існавання беларускі народ пачаў у дні, калі ўвесь свет узрушыла выдатнае дасягненне нашай навукі — запуск савецкай касмічнай ракеты. Яе міжпланетны палёт адкрывае слаўную старонку ў вывучэнні касмічнай прасторы. Ён ярка дэманструе перад усім чалавецтвам творчы геній савецкага народа, гіганцкі прагрэс навукі і тэхнікі ў краіне перамогі сацыялізма.

У пятае дзесяцігоддзе свайго існавання беларускі народ уступіў у радасныя дні падрыхтоўкі да гістарычнага XXI з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — з'езду будаўнікоў камунізма, які прыме грандыёзны план далейшага працвіцця нашай вялікай Радзімы.

У гэтыя знамянальныя дні яшчэ ярчэй разгараюцца агні сацыялістычнага спаборніцтва за дастойную сустрэчу з'езду. Разам з усім беларускім народам слаўную працоўную вахту ў гонар з'езду нясуць жанчыны нашай рэспублікі — актыўныя будаўнікі камунізма. Думы партыі, мары партыі — іх думы, іх мары. Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі беларускі народ ідзе ўперад — да новых, велічных перамог.

Мітынг працоўных г. Мінска, прысвечаны 40-й гадавіне з дня ўтварэння Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, 40-годдзю Камуністычнай партыі Беларусі і ўзнагароджанню Беларусі другім ордэнам Леніна. На трыбуне: М. С. Хрушчоў, К. Т. Мазураў і студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Юля Жадач.

Фота В. Лупейкі і Г. Бегуна. (Фатахроніка БелТА).

Партыя вядзе па ленінскім шляху

Іван ГРАМОВІЧ

— 3 Новым годам! 3 новым шчасцем! — прывыклі мы віншаваць адзін аднаго.

Гэтак у нашым народзе здаўна жыўць пачуцці добразычлівасці, пачуцці пажадання сябру ці суседу, ці таварышу — шчасця, найлепшай будучыні.

— 3 Новым годам! 3 новым шчасцем!

А Новы год прышоў, азароны сапраўды шчаслівай будучыняй, азароны дасягненнямі нашай навукі — касмічнай ракетай у міжпланетнай прасторы!..

За плячыма мы пакінулі мінулыя гады, як верставыя спусы на сваім шляху, як маякі пройдзеных дарог і перамог. Зараз мы на парозе новых, яшчэ нябачаных здзяйсненняў. Мы ідзем далей, ідзем да новых поспехаў пад кіраўніцтвам нашай роднай Камуністычнай партыі, якая акрыліла нашу мару, загартавала нашы добразычлівыя пачуцці ў гэтую цвёрдую ўпэўненасць.

...Масква. Крэмль. Хто быў там хоць адзін раз, ніколі не забудзе каля Маўзалея маўклівых вяртаўніц-елачак, абсыпанных белым снегам. Цудоўны Крэмль зімовым днём!..

Хто хадзіў з экскурсавадом у пакой і кабінет, дзе працаваў Уладзімір Ільіч, ніколі не забудзе карту роднай краіны, што вісіць там на сцяне, дарожку між дрэў, па якой крочыў наш правадыр.

Цяпер, у адзін з такіх студзенскіх дзён, па гэтых дарожках і тратуарах у залу пасяджэнняў Вялікага Крамлёўскага палаца сыйдуцца, прыехаўшы з розных канцоў Савецкага Саюза, дастойныя пасланцы нашага народа, дэлегаты ХХІ з'езду Камуністычнай партыі.

Усе нашы позіркы скіраваны туды, усе нашы думкі разам з дэлегатамі. Камуністычная партыя, яе ленінскі Цэнтральны Камітэт склікалі гэты нечарговы з'езд, каб выказаць нашы запаветныя жаданні, каб зацвердзіць нашы велічныя праграмы пабудовы камунізма.

Якія велічныя мары, жаданні, якія адважныя нашы планы!.. Калі паглядзець на тую геаграфічную карту, на якую пранікнёным і добразычлівым позіркам калісьці глядзеў Уладзімір Ільіч, то не злічыць, не абмераць таго, што зроблена, пабудавана за мінулыя пяцігодкі!.. Колькі слаўнага і жаданага. Нашы планы, як згустак імкненняў усіх сэрцаў савецкіх людзей, заўсёды былі і застаюцца рэальнымі. Бач, пяцігадовыя крокі нам сталі вузкімі! Мы выраслі з іх, як з вопраткі, якую зменьвае сталы чалавек пасля юнацкага адзення. План будучай сямігодкі — план шырэйшай хады і большага размаху.

Партыя заўсёды была важнаю мас. У выніку настойлівага ажыццяўлення пастаноў ХХ з'езду яшчэ больш узрасла кіруючая роля нашай Камуністычнай партыі. У барацьбе за выкананне планаў камуністычнага будаўніцтва ва ўсіх галінах, і ў сельскай гаспадарцы, і ў прамысловасці, у гаспадарчым і культурным жыцці, за гэты перыяд узрасла роля партыі і ўмацавалася адзінства, згуртаванасць яе. Партыя яшчэ больш параднілася з народам.

Сіла і моц нашай партыі — у адзінстве з народам, а народ — згуртаваны і адданы ёй, таму што партыя вядзе па ленінскім шляху.

Шмат мудрых заветаў пакінуў наш Ленін, і партыя няўхільна, нястомна працягвае іх ажыццяўляць. Узяць хоць бы два прыклады.

Наша рэспубліка, Савецкая Беларусь, аб заснаванні якой уласнаручна падпісаў дэкрэт Уладзімір Ільіч Ленін, праз сорак гадоў вышла ў шэраг магутных дзяржаў Еўропы, спаткала свой юбілей, як багатае, радаснае, незабыўнае свята. А што было калісьці! Наш народны пясняр Янка Купала пісаў:

Кім ты была, Беларусь мая родная!

Хіба не бачылі нашыя вочы:

Вечна галодная, вечна абдзёртая,

Сонца не бачыла, а толькі ночы.

Цяпер беларускія заводы выпускаюць машыны, якія славацца на ўвесь свет. У мінулым годзе з канвеера Мінскага аўтамабільнага завода сышоў сямідзесяціпяцітысячны самазвал. Нашы самазвалы працуюць у Сібіры, у Кітаі, у Індыі. У мінулым годзе на нашым трактарным заводзе з канвеера сышоў стотысячны асілак калгасных палёў...

А Уладзімір Ільіч Ленін толькі марыў аб гэтым. Ён гаварыў аб карэнным пераломе ў свядомасці сялян, калі на палях усёй Расіі загудуць, паднімаючы ск'бы зямлі, сто тысяч трактараў... Зараз наш адзін Мінскі трактарны завод ажыццявіў такую лічбу.

Ленінскі запавет індустрыялізацыі ў дзеянні. А план электрыфікацыі!

Ленінскім планам электрыфікацыі было прадугледжана пабудаваць трыццаць электрастанцый магутнасцю ў паўтара мільёна кілават. Цяпер жа ў адной Беларусі ў пазамінулым годзе выпрацоўка электраэнергіі вырасла ў параўнанні з 1913 годам у 800 разоў. У Беларусі выпрацоўваецца цяпер электраэнергія больш, чым выпрацоўвалі яе ўсе электрастанцыі царскай Расіі ў сучасных граніцах. Увосень мінулага года дала прамысловы ток буйнейшая ў рэспубліцы Васілевіцкая ДРЭС. Распачата будаўніцтва Бярозаўскай электрастанцыі.

Што і казаць, параўноўваючы колішнія планы электрыфікацыі! Магутнасць толькі адной гідраэлектрастанцыі на Волзе складае 2 300 тысяч кілават. Народ яе назваў імем Уладзіміра Ільіча Леніна.

Яшчэ будуюцца новыя энергетычныя гіганы ў Сібіры. Карта Радзімы непазнавальна змяніла свае контуры. Агні новабудуляў загарэліся на ўсёй прасторы нашага неабдымнага Савецкага Саюза.

Гэта ўсё вынік таго, што Камуністычная партыя вядзе нас па ленінскім шляху!

Ленін жыве ў сэрцах мільёнаў савецкіх людзей. Ён — гэта не толькі горы кніг, якія ён нам, унукам і праўнукам, пакінуў дзеля навукі; Ленін — гэта ўсё існуючае, пабудаванае, уся наша рэчаіснасць, жыццё, якое нарадзілася ў кастрычніку 1917 года. Ленін — гэта наша партыя, яна вяла нас і будзе няўменна следаваць далей па шляху, які ўказаў Ленін.

Жаданыя далягяды перад намі, і таму ўсё, на што ўказала партыя, аднадушна падхоплена народам, зараз жа выконваецца. Кожны з нас бачыць за лаканічнымі лічбамі сямігадовага плана рост тых галін народнай гаспадаркі, аб якіх гаварыў вялікі Ленін.

Наперадзе ў нас шмат цяжкасцей, але нам не прывыкаць да іх. Спартыўна з капіталістычным светам, якое смела аб'явіла наша дзяржава, — гэта такі ініцыятыўны крок у гісторыі, які дакажа перамогу лагера міру і сацыялізма.

Будучыня належыць нам. У гэтую ясную і светлую будучыню ленінскімі заветамі вядзе нас родная Камуністычная партыя.

— 3 Новым годам! — радасна кажам мы. — 3 новым шчасцем!

— 3 Новым годам, дарагія таварышы, на парозе якога віднеюцца далягяды шчаслівай камуністычнай будучыні!

Еўдакія ЛОСЬ

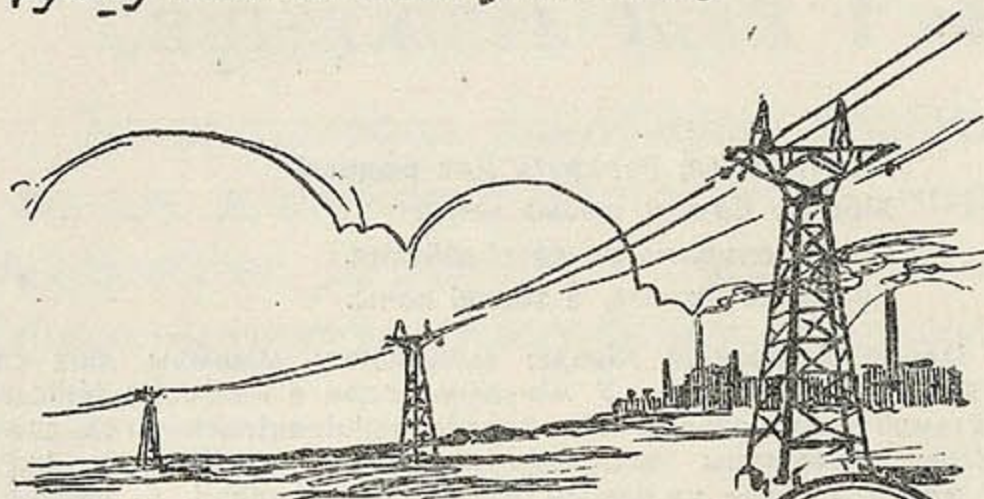
Перад маўзалеем

На плошчы ў елках і сцягах,
Адзіная ў імкненні,
Ідзе павольная чарга
У маўзалеі, дзе Ленін.

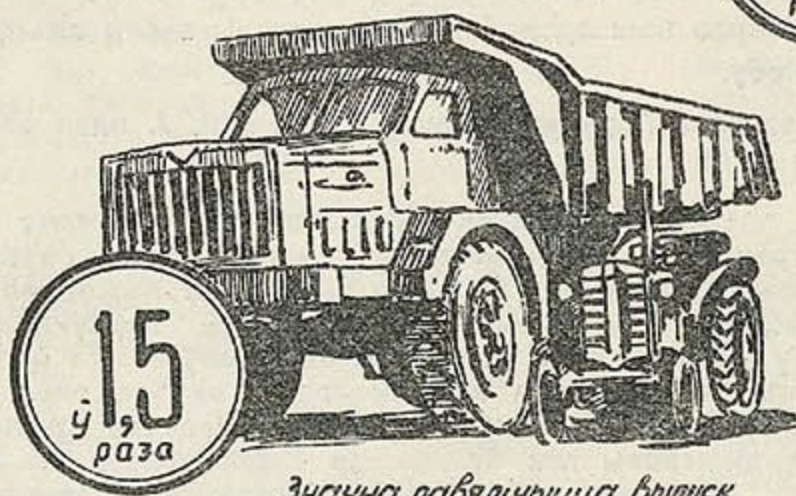
Не раз прыпомніцца ў жыцці,
Як моўчкі, безупынна
Знімаюць, перш чым падысці,
3 галоў убор мужчыны.

І хто прасцейшым выглядаў,
Ён шапку перад тым скідаў...

На развіццё гаспадаркі рэспублікі
накіроўваецца прыкладна 32 мільярды
рублёў капітальных укладанняў

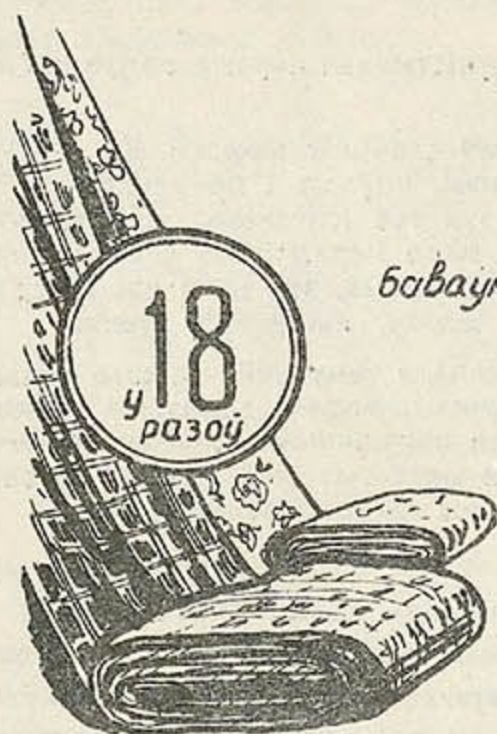

Выпрацоўка электраэнергіі ўзрастае

Значна павялічыцца выпуск
трактараў, аўтамабіляў
грузавых

Хімічных валокнаў, цэменту —
больш чым

баваўняных тканін

Цукру — пяску — больш чым

Валавая прадукцыя прамысловасці
рэспублікі павялічыцца за сямігоддзе
ў 1,8 раза

Велічныя

1959 ГОД увайдзе ў гісторыю развіцця Савецкай краіны, як адзін з самых незабыўных і знамянальных. 27 студзеня пачне сваю работу XXI з'езд КПСС — з'езд будаўнікоў камунізма. Дэлегаты з'езду шырока абмяркуюць і зацвердзяць новы сямігадовы план развіцця народнай гаспадаркі СССР.

Сямігадовы план разгортвае перад усім светам грандыёзны малюнак камуністычнага будаўніцтва ў СССР. Яго ажыццяўленне зменіць суадносіны сіл у свеце, будзе значна садзейнічаць справе міру.

Галоўная задача сямігадовага плана — стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма, далейшае ўмацаванне абароназдольнасці нашай краіны, яшчэ больш поўнае задавальненне матэрыяльных і духоўных патрэб савецкага народа.

Савецкія людзі ў найкарацейшы тэрмін мяркуюць дагнаць і перагнаць найбольш развітыя капіталістычныя краіны па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва. І гэтыя меркаванні маюць пад сабой рэальную аснову. Прадукцыя ўсёй прамысловасці краіны за чатыры дзесяцігоддзі павялічылася ў 33 разы, выпрацоўка электраэнергіі ў 108 разоў, прадукцыя машынабудавання — больш чым у 200 разоў. У нашай краіне пабудавана звыш 300 электрастанцый вялікай і сярэдняй магутнасці. На Волзе нядаўна пушчана электрастанцыя імя Леніна, якая дае электраэнергіі ў 5 разоў больш, чым усе электрастанцыі дарэвалюцыйнай Расіі. Па вытворчасці электраэнергіі Савецкі Саюз займае цяпер першае месца ў Еўропе і другое ў свеце. А праз сем год мы наблізімся ў гэтай галіне да ЗША настолькі, што зможам іх перагнаць і ператварыць нашу краіну ў самую перадавую электрычную дзяржаву.

Новае сямігоддзе будзе не толькі сямігоддзем энергетыкі, яно будзе і сямігоддзем металу, машынабудавання, аўтаматызацыі, хіміі. Рэзка ўзнімуцца ўгору ўсе галіны савецкай эканомікі.

Цяжка пераацаніць значэнне хіміі ў жыцці народа. Яна замяняе метал і дрэва, дае прыгожыя тканіны, абутак, розныя новыя будаўнічыя матэрыялы, дэталі машын, штучныя футры, мінеральныя ўгнаенні і многае, многае іншае.

У нас, на Беларусі, таксама шырока развіваюцца розныя галіны хімічнай прамысловасці. У Маладзечна хутка на поўную магутнасць увайдзе ў строй камбінат штучнага каракулю, у Старобіне будуюцца магутнае прадпрыемства мінеральных угнаенняў, у Полацку — завод шкловалакна.

Савецкія людзі радуецца велічным планам сямігодкі. Яны разумеюць, на колькі палепшыцца іх жыццё. Сямігодка — гэта не толькі бурнае развіццё прамысловасці, гэта багацце прадуктаў харчавання для народа.

Партыя і ўрад робяць усе захады, каб савецкія людзі жылі ў поўным дастатку. З кожным годам узрастае колькасць сельскагаспадарчых прадуктаў. Яшчэ ніколі мы не збіралі столькі збожжа як у 1958 годзе. У дзяржаўныя склады засыпана збожжа на 1 мільярд 329 мільёнаў пудоў больш, чым у 1957 годзе. Мала гэта ці многа? Спецыялісты кажуць, што аднаго мільярда пудоў збожжа даволі, каб пракарміць на працягу года прыкладна 100 мільёнаў чалавек.

Мы маем неабмежаваныя магчымасці для далейшага павелічэння вытворчасці збожжа. Цяпер ужо ніхто не наважыцца сцвярджаць, што з асваеннем цалінных і абложных зямель у нас нічога не атрымаецца. Цяпер усяму свету вядома карысць, якую нам прынесла асваенне новых зямель. Але ў справе павышэння вытворчасці збожжа мы спадзіемся не толькі на новыя землі, але і на ўрадлівасць усіх нашых палеткаў, якая няспынна расце.

У краіне шырока разгарнулася спарборніцтва жывёлаводаў за тое, каб дагнаць Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці мяса, малака і масла на душу насельніцтва. І гэта не пустыя словы. Пагалоўе буйнай рагатай жывёлы ў нашай краіне за адзін толькі 1958 год узрасло на тры з паловай мільёна галоў. Намнога больш здабыта масла, малака і мяса, чым у 1957 годзе, калі вытворчасць малака складала ў нас 95 працэнтаў амерыканскай.

Мы ўступілі ў спарборніцтва з самай багатай капіталістычнай краінай свету — Злучанымі Штатамі Амерыкі

п л а н ы

і ўпэўнены, што выйдзем пераможцамі, дасягнем самага высокага матэрыяльнага забеспячэння савецкага народа.

Асаблівасць палітыкі нашай дзяржавы ў тым, што яна клапаціцца аб дабрабыце кожнага члена грамадства. Нашаму народу не пагражае ні беспрацоўе, ні скарачэнне вытворчасці, ні павышэнне цэн, ні ўбоства і галеча, як гэта назіраецца ў капіталістычным свеце. Там далёка не кожная душа спажывае тое, што на яе вырабляецца, паводле сярэдніх статыстычных даных. Хіба беспрацоўны мае магчымасць спажываць столькі, колькі спажывае фабрыкант або абшарнік? Хіба працоўныя калоніі Бельгійскага Конга спажываюць столькі, колькі заможныя класы ў Бельгіі? Капіталістычны свет пабудаваны так, што мільёны працаўнікоў ствараюць багацці для незначнай меншасці багаццяў, якія трымаюць у сваіх руках фабрыкі і заводы, землі і капальні, уладу і палітычную сілу. У ім не спыняецца працэс збяднення працоўных мас.

Велічныя лічбы сямігодкі пераканаўча сведчаць аб росце народнага багацця СССР, а разам з ім і дабрабыту нашага народа.

Зніжэнне цэн на прадметы шырокага ўжытку, адмена платы за навучанне ў інстытутах і школах, павелічэнне аплатаў водпуску па цяжарнасці і родах, увядзенне новага пенсійнага закона, адмена раду падаткаў, павышэнне заробтнай платы нізкааплачваемым рабочым і служачым, спыненне падпіскі на дзяржаўныя пазыкі — усё гэта спрыяла палепшэнню жыцця працоўных. У кожнай сям'і з'явілася больш грошай, за якія яна мае магчымасць набываць новыя рэчы. Гэта адбілася і на рабоце нашага гандлю. У 3—3,5 раза больш, чым у 1940 годзе, прадаецца ў нас мяса, малака і цукру. У 4 разы больш прадаецца шарсцяных тканін і ў 9 разоў шаўковых. У новым сямігоддзі продаж гэтых тавараў рэзка ўзрастае. Тэмпы росту вытворчасці тканін, вопраткі, абутку, якія намячаюцца ў новым сямігоддзі, наблізяць СССР як па агульнаму ўздыму вытворчасці, так і па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва да ўзроўню ЗША.

Усё гэта радуе нас. Асаблівую радасць адчуваюць нашы жанчыны. Для іх у новай сямігодцы будучы выпушчаны розныя машыны і прылады, якія дапамогуць лягчэй спраўляцца з хатняй гаспадаркай. У некалькі разоў больш будзе выпускацца халадзільнікаў і пральных машын. Радуе жанчын і перспектыва скарачэння працоўнага дня з захаваннем зарплат, атрыманне двух дзён адпачынку ў тыдзень, рост сеткі дзіцячых устаноў, будаўніцтва 15 мільёнаў кватэр за сямігоддзе.

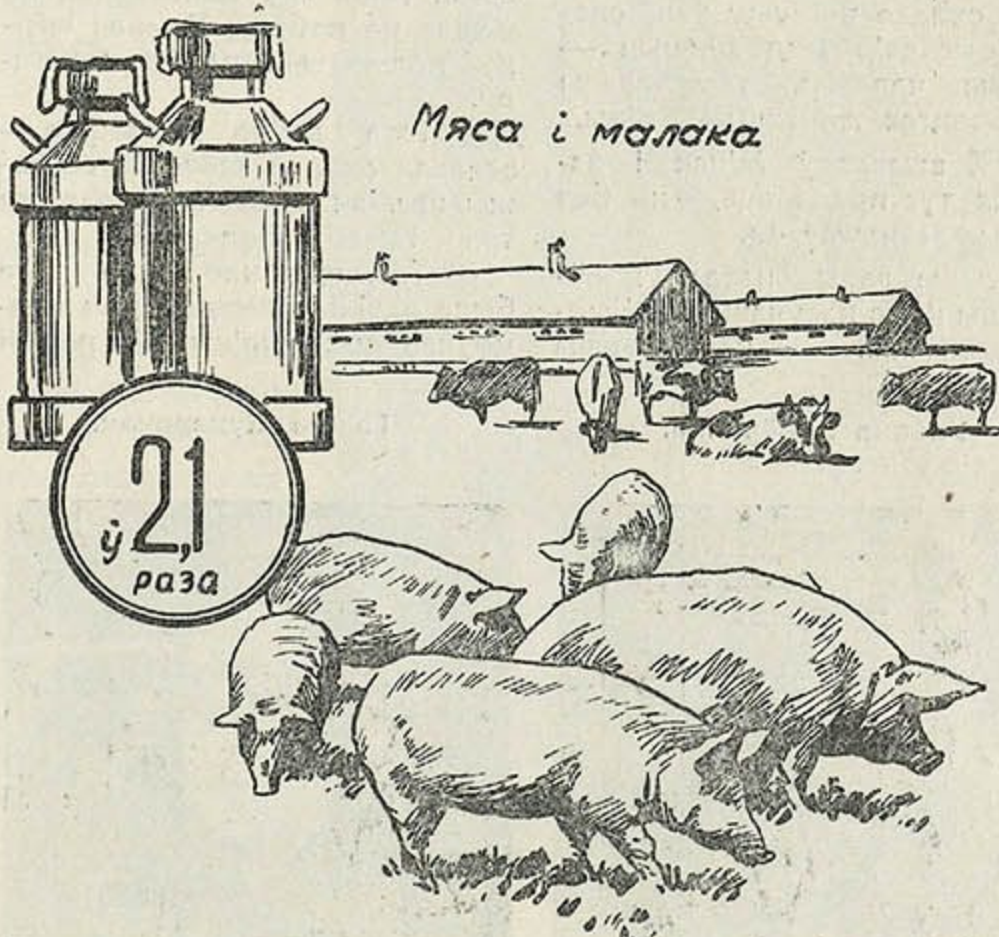
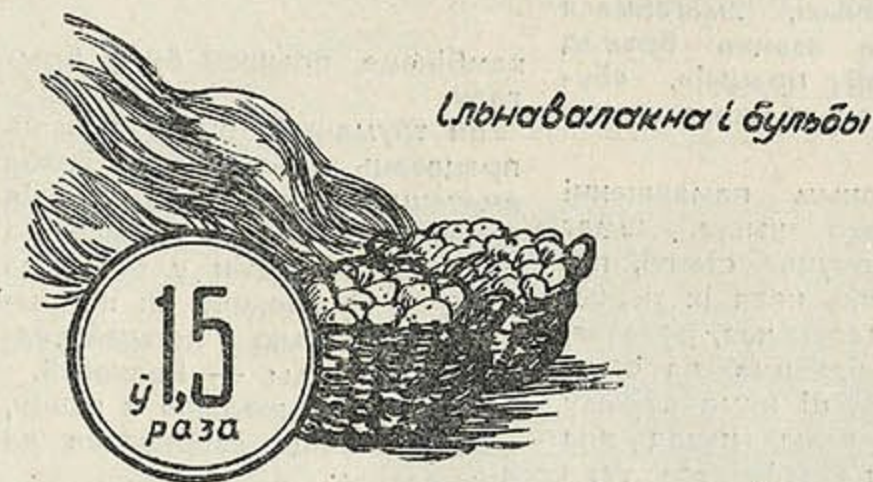
Нельга не адзначыць і нашых дасягненняў у галіне культуры. Успомнім, што тры чвэрці насельніцтва дзяржаўнай Расіі замест подпісаў ставіла крыжыкі. Савецкі Саюз стаў краінай суцэльнай пісьменнасці, а па выпуску спецыялістаў абганяў усе краіны свету, у тым ліку і ЗША. Англія, Францыя, Італія і Федэратыўная Рэспубліка Германія маюць прыблізна столькі ж насельніцтва, колькі і ў нашай краіне, а тым часам студэнтаў у СССР у чатыры разы больш, чым ва ўсіх гэтых краінах, разам узятых.

Савецкія людзі ганарацца тым, што ў нашай краіне запущаны першы штучны спадарожнік Зямлі — сведка вялікіх дасягненняў айчынай фізікі і хіміі, сведка поспехаў савецкай навукі. Савецкія людзі па праву могуць ганарыцца і тым, што ў нашай краіне запущана першая ў свеце міжпланетная касмічная ракета.

Ці хоць у нас сілы выканаць пастаўленыя сямігадовымі планамі грандыёзныя задачы? — Так, хоць, — упэўнена адказваем мы. У нас хоць сіл, бо маглі ж мы аднавіць і адбудаваць 1710 гарадоў і больш 70 тысяч вёсак, зруйнаваных гітлераўцамі!

Вялікіх поспехаў у справе аднаўлення народнай гаспадаркі і ў далейшым развіцці прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры дабіўся і беларускі народ. За нашы поспехі Савецкі ўрад ўзнагародзіў нашу рэспубліку ордэнам Леніна. Гэтая высокая ўзнагарода надае працавітаму беларускаму народу сілы і мужнасць, кліча яго да новых перамог.

Сямігадовы план з'яўляецца новай яркай праявай ленинскай генеральнай лініі партыі. Натхнёны гістарычнымі рашэннямі XXI з'езду партыі, савецкі народ і ў далейшым упэўнена будзе ісці наперад, да вяршынь чалавечага шчасця — камунізма.

Запамятайце гэтыя лічбы. Яны сведчаць аб магучым росквіце сельскай гаспадаркі рэспублікі ў наступным сямігоддзі.

Брыгадзір Іван Ліпшын.

Соф'я Сімановіч.

Мар'я Корбут.

Ірына Кахно.

НЕ першы год праходзіць па цэху Тамара. Ёй усё тут знаёма, прывычна. Толькі заўважыла яна, што за апошні час сцены цэха расквітнелі новымі лозунгамі і плакатамі: «Ткачыхі, змагайцеся за ганаровае званне брыгады камуністычнай працы!», «Будзем працаваць па-новаму, па-ленінску!»

У прасторным памяшканні ткацкага цэха чыста, шмат святла, ракуюць станкі, павольна ходзяць каля іх ткачыхі. Тамара, маленькая, рухавая, увесь час схіляецца ля станкоў, глядзіць, ці няма абрыву ніткі. Тры гады назад яна ўпершыню пазнаёмілася тут з ткацкімі станкамі, а цяпер кіруе імі як гаспадыня. «Працаваць па-новаму, па-ленінску! — успамінае яна словы плаката. — А ці зможам уся брыгада так працаваць?»

Падышоў брыгадзір і, перамагаючы шум станкоў, крыкнуў:

— Пасля змены збіраемся ў чырвоным кутку. Не забудзь!

На сходзе першым узяў слова брыгадзір Іван Ліпшын — валявы чалавек, загартаваны на франтах Айчыннай вайны.

— Я вызваляў Мінск і застаўся тут працаваць, — не без гонару зазначыў ён.

Чатыры гады назад, прайшоўшы курс навучання на Чырвонахольскім камвольным

камбінаце, прышоў ён у брыгаду.

Ён тлумачыў, што значыць працаваць па-ленінску. Трэба змагацца не толькі за высокія паказчыкі, але і за высокую культуру паводзін у быту, на людзях. Прыпомніў ён непрыемную гісторыю з лепшай ткачыхай брыгады — Волкавай.

Змена падыходзіла к канцу, калі работніца звярнулася да брыгадзіра:

— Іван Фадзеевіч, прашу вызваліць мяне на заўтра ад работы: брат прыязджае з арміі на тры дні.

— Не магу, — абрэзаў брыгадзір. — Ты ж ведаеш, што захварэлі Кахно і Ванчук. Калі хочаш, дагаварыся са зменшчыцай.

Не адпусціў і майстар, да якога звярнулася маладая ткачыха. Тады яна самавольна не вышла на работу. Учынак чорнай плямай лёг на ўсю брыгаду.

— Гэта даўно прайшло, — сказала адна з ткачых, заўважыўшы, як чырванню заліўся твар Тамары Волкавай.

— Так, прайшло. Але гэта было адзіным парушэннем працоўнай дысцыпліны ў нашай

брыгадзе за тры гады, — даносіўся да Тамары голас брыгадзіра. — Можна было не дапусціць да гэтага. Не стаялі ж яе станкі, працавалі ўсю змену. Выходзіць, можна было ўсё вырашыць па-добраму. А кажу гэта дзеля таго, каб зразумелі, што працаваць па-ленінску значыць не толькі змагацца за высокія паказчыкі, але і чула адносіцца да таварышаў, клапаціцца аб іх патрэбах.

Устала Тамара. Яна гаварыла аб узаемадапамозе:

— Іншы раз здараецца, што звязваеш нітку на адным станку, а тут, як на грэх, другі спыніўся. Бягуць дарагія секунды, трацяцца сантыметры тканіны. А тым часам у суседкі працуюць усе станкі. У такі момант яна павінна дапамагчы мне. Другім разам я ёй дапамагу. Я за такую таварыскую дапамогу!

Сказала сваё слова і Іра Кахно — прафгрупорг брыгады. Яна дае тканіну толькі выдатнай якасці. Заўсёды спакойная, з усімі роўная, яна заваявала моцны аўтарытэт у брыгадзе.

— Мы гаворым пра работу.

А хіба зможам добра працаваць, калі не будзем вучыцца? Жыццё ідзе ўперад, і мы, як грыбы, прырасцем да месца, калі не будзем удасканальвацца ў працы. Успомніце, што яшчэ нядаўна камбінат асвойваў бастон, а цяпер мы выпускаем ужо габардзін, трыко «ударнік». Кожнай з нас вядома, што ў новых тканінах шмат перапляценняў. Мы павінны дасканала ведаць іх малюнак напаміць, інакш не даб'ёмся высокай якасці. Я прапаную ўсім вучыцца. У нас толькі трое маюць веды за дзесяцігодку: Тамара Волкава, Соня Сімановіч і Маруся Хацько. Мая прапанова — на працягу сямігодкі ўсім закончыць вячэрнюю школу рабочай моладзі.

Брыгадзір усміхнуўся:

— Прапанова каштоўная. Я ўвосень паступаю ў вячэрні тэхнікум.

Выступілі амаль усе ткачыхі. Выраслі кожны дзень на пяцімінутцы абмяркоўваць выпрацоўку кожнага члена брыгады, жыць і працаваць па-ленінску, першымі на камбінаце заваяваць ганаровае званне брыгады камуністычнай працы. Брыгада абавязалася выконваць зменнае заданне за сем гадзін, сямігадовы план завяршыць за шэсць год, сэканоміць сыравіны на 15 тысяч рублёў за год.

З таго дня дзяўчаты яшчэ

Ульяна Краўчанка.

Галіна Кухаронак.

Лідзія Ванчук.

Мар'я Хацько.

больш здружыліся. Здавалася, што даўно былі выкарыстаны ўсе рэзервы павышэння прадукцыйнасці працы: калісьці чаўнок рабіў 127 удараў у хвіліну, а цяпер 130, раней работніца абслугоўвала адзін станок, а цяпер па два-тры. І ўсё ж дзяўчаты знайшлі новыя магчымасці павышэння выпрацоўкі. Палепшылі тэхналогію, пачалі зберагаць каштоўныя секунды пры ліквідацыі абрыву ніткі, пры зняцці гатовай прадукцыі. Ліда Ванчук здолела скараціць гэты час да мінімуму.

Яе работай можна любаватца. Сабраная, спрытная, моцная, яна спраўляецца з любой справай. Добра працуе і Маруся Корбут. У часе вайны яна асірацела, выхоўвалася ў дзіцячым доме. Там закончыла школу, а потым і рамеснае вучылішча. Цяпер яна адна з лепшых ткачых брыгады. А Соня Сімановіч? У гонар саракагоддзя камсамола яе ўзнагародзілі граматай ЦК ВЛКСМ. Нядаўна ўліліся ў брыгаду Маруся Хацько, Ульяна Краўчанка і Галя Кухаронак, але і яны ўжо ўнеслі свой уклад у вытворчую скарбонку.

Кожная ткачыха ўносіць крупітку новага. Дзяўчаты паспраўднаму пачалі дапамагаць адна адной.

— Наша брыгада, — не без гонару гавораць ткачыхі, — эксперыментальная: усё новае, што павінен асвоіць цэх, даюць спачатку нам.

І гэта не выпадкова. Сапраўды брыгада Ліпшына — адна з лепшых на Мінскім камвольным камбінаце. Многае залежыць ад брыгадзіра. Ткачыхі яму абавязаны выдатнай наладкай станкоў, спакойнай, рытмічнай работай.

Гадавы план дзяўчаты выканалі за 9 месяцаў.

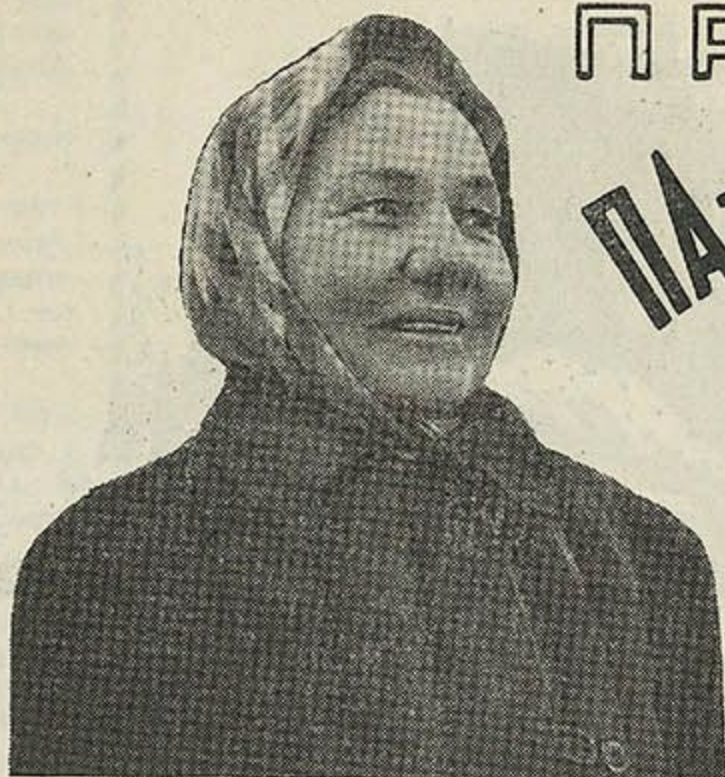
Брыгада Ліпшына ўмее паспраўднаму трымаць слова. Усё, што запісана ў абавязальстве, выконваецца дакладна.

І за варотамі камбіната дзяўчаты жывуць адным жыццём, арганізуюць паходы ў кіно, у тэатры. У Іры Кахно і Ліды Ванчук сям'я, трэба ўдзяліць увагу мужу, дзецям. А ў цэху яны ўсімі думкамі, усім сэрцам са сваёй брыгадай.

— Вялікія планы паставіла партыя перад народам. Вялікую справу пачалі, значыць трэба старацца, — гаворыць І. Ліпшын. — Будучыня нараджаецца сёння.

Работа ткачых брыгады Ліпшына — узор новых адносін да працы. Іменна аб гэтым пісаў Ленін: «Камунізм пачынаецца там, дзе з'яўляюцца самаадданыя, пераадоўваючы цяжкую працу клопаты радавых рабочых аб павелічэнні прадукцыйнасці працы».

М. ПЛОТНИКОВА

Перадавая даярка калгаса імя Сталіна Соф'я Антонаўна Бондар.

СКРОЗЬ і ўсюды пашыраецца спадарожніцтва за стварэнне брыгад камуністычнай працы. І мы, камсамольцы, моладзь калгаса імя Сталіна, не можам заставацца ўбаку. Мы вырашылі ў бліжэйшы час асвоіць электрадаенне на жывёлагадоўчых фермах, надаць ад кожнай каровы па 4 000 кг малака, працаваць так, каб кошт цэнтнера прадукцыі быў таней на 20 працэнтаў.

Мы ведаем, што за сямігодку краіна павінна ўдвая павялічыць надой малака. Як жа нам павысіць прадукцыйнасць працы? На вытворчасці гэта дасягаецца праз абслугоўванне дадатковых станкоў, палепшанне тэхналогіі вытворчасці і г. д. І мы вырашылі павялічыць удвая колькасць замацаваных за кожнай даярчай кароў, увесці электрадойку, механізаваць падачу кармоў. Прадукцыйнасць працы павысіцца ўдвая, а кошт аднаго цэнтнера малака знізіцца на 48 прац. Тады наша ферма дасць малака ўдвая больш, чым летась, і сямігадовы план мы выканаем за 4 гады.

Мы добра разумеем, што дабіцца гэтага можна толькі пры ўмове, калі ўсе даяркі будуць працаваць добрасумленна, па-камуністычнаму.

Мы будзем змагацца за тое, каб нам прысвоілі званне брыгады камуністычнай працы. У гэтым нам дапаможа знатная даярка калгаса камуністка-ардэнаноска Соф'я Антонаўна Бондар. Мы раўняемся на яе.

За год мы атрымаем у сярэднім па 3 100 кілаграмаў малака ад кожнай каровы. Для эканоміі сродкаў сумясцілі дзве пасады: учотчыка фермы і возчыка малака.

Каб стаць добрым жывёлаводам, трэба шмат ведаць і няспынна ўдасканальваць сваё майстэрства. Усе даяркі нашай фермы займаюцца ў гуртку па заатэхніцы, я і Люба Пякарская рашылі паступіць на завочнае аддзяленне Гродзенскага сельска-

ПРАЦАВАЦЬ ПА-КАМУНІСТЫЧНАМУ

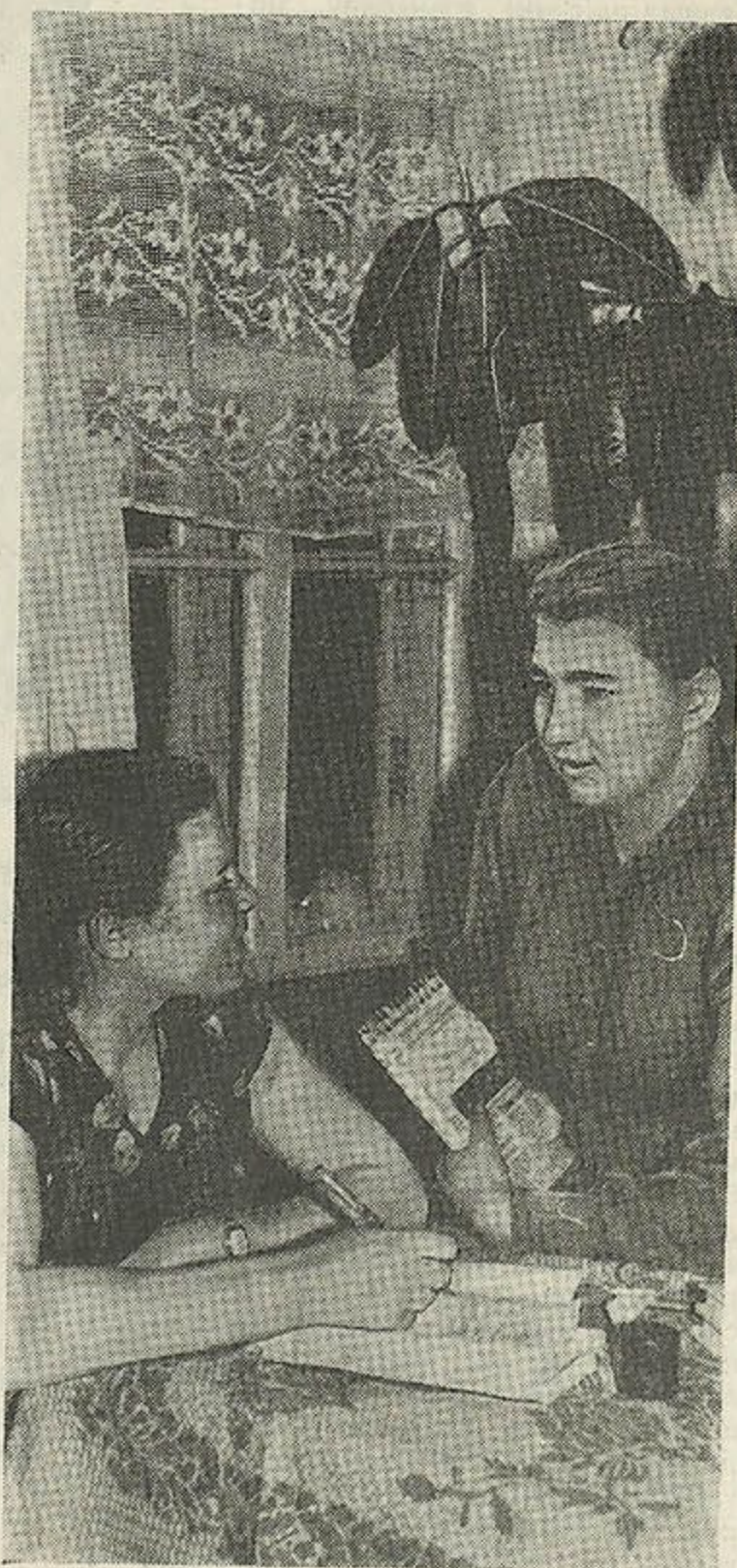
гаспадарчага інстытута, Вера Вайніловіч — у заатэхнічны тэхнікум, астатнія будуць канчаць вятэрную школу сельскай моладзі.

Быць работнікамі брыгады камуністычнай працы — гэта не толькі культурна працаваць, а стаць сапраўднымі барацьбітамі за камуністычную мараль і паводзіны ў быту, за ўзаемную дапамогу ў рабоце.

Мы, як і ўсе нашы аднагодкі, у недалёкай будучыні будзем жыць пры камунізме. Пастараемся працаваць так, каб з гонарам насіць званне работнікаў камуністычнай працы!

А. М. ТУМІЛОВІЧ

Мінская вобласць, Уздзенскі раён.

Даяркі калгаса імя Сталіна Уздзенскага раёна камсамолка Ала Туміловіч (справа) і Любоў Пякарская рыхтуюцца да экзаменаў у інстытут.

ЦЯЖКА сказаць, дзе су-
стрэнеш сваё шчасце. Ча-
каеш яго здалёк і ўсё
думаеш: калі ж яно прыйдзе?
А яно, можа, побач ходзіць. Не
праглядзі!

Ведаеце, я ледзь не прагле-
дзела. Як успомню цяпер, на-
ват страшна робіцца. А было
так.

Атрымала я залатую зорачку
Героя Сацыялістычнай Працы.
Радасць якая — расказаць не-
магчыма. Адразу забылася пра
ўсё: і пра натруджаныя, агнём
палаўшыя ад масажу далоні, і
пра ночы без сну ў чаканні ця-
лушкі, і пра слёзы, пралітыя
ля першацёлак, калі яны, яшчэ
не прывучаныя да доўкі, спрыт-
на футболілі мае пустыя (ды не
толькі пустыя) даёнкі.

Думаеце, лёгка раздзіць
першацёлку? Але цяпер усё ў
мінулым. Сяброўкі мяне вінша-
валі, нават качаць уздумалі.

А пісем колькі я атрымала!
Цэлымі пачкамі. І хто толькі не
пісаў! Дзяркі пыталіся, як я
дабілася высокіх надояў, чым
кармлю кароў. Сакрэтаў у мя-
не няма — пасылала ім падра-
бязныя апісанні рацыёнаў, не
тоячыся, дзялілася вопытам.

Адно пісьмо звярнула на ся-
бе маю асабліваю ўвагу. І вы-
гляд яго быў незвычайны —
блакітны канверт з белымі па-
сачкамі. Асцярожна, каб не
парваць, распячатала. На глян-
цавай паперы выразнымі круг-
лымі літарамі было напісана:

«Паважаная Марыя! Сярод
партрэтаў Герояў, якія я толькі
што перагледзеў у газеце,
Вы — самая маладая. Віншую
з высокім званнем. Хачу пазна-
ёміцца бліжэй. Мне 30 гадоў,
завуць Валерый, прозвішча
Веткін. Я лётчык, Герой Савец-
кага Саюза». Пасля подпісу
была невялікая прыпіска: «Ха-
ласты, прыйшліце фота».

Фота я яму не паслала. А на-
пісала, што ў нас, на Беларусі,
не прынята, каб дзяўчына пер-
шая фота прысылала. І... што
казаць, з нецярпеннем чакала
адказу. Пісьмо прыйшло. Потым другое,
трэцяе. І фатаграфіямі мы абмяняліся,
і ён ужо стаў пагаворваць аб сустрэчы,
каб, паводле яго слоў, «прыйсці да
жаданага фіналу».

І так ён мяне сваімі пісьмамі пры-
вабіў, што я пачала ўжо ўяўляць, што
жыву ў вялікім горадзе. І жыццё ў мя-
не асаблівае: без кароў, а значыць і
без справы. Хачу — іду ў кіно або ў тэ-
атр, хачу — гуляю па шырокіх асфальта-
ваных вуліцах, люблюся прыгожымі віт-
рынамі, яркімі афішамі, а то — проста
сяджу на якім-небудзь скверыку, перад
клумбамі кветак... Але, калі я прыходзі-
ла ў кароўнік, мне пачынала здавацца,
што буронкі з дакорам на мяне пагля-
даюць, быццам хочуць сказаць: «Ну, як
табе не сорамна? З-за нас ты стала ге-
роем, мы цябе, можна сказаць, у людзі
вывелі, а ты, няўдзячная, так лёгка з
намі хочаш расстацца».

А тут яшчэ Ванюша вершы склаў.
Але не сказала я вам самага галоў-
нага. У нашым калгасе трактарыст ёсць.

Блакітныя КАНВЕРТЫ

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

Мал. А. Паслядовіч

Ён і трактар лепш ад усіх водзіць, і на
баяне па-заліхвацку іграе, і ўмудраецца
нават вершы складаць. Дзе ён толькі на-
вучыўся?

Дзяўчаты яму праходу не давалі.
Толькі і чуваць было: «Ванюша, Ваню-
ша, Ванюша». Пару разоў Ванюша пра-
водзіў мяне з вечарыні. І мне ён па-
дабаўся. Але калі я стала героем... Ве-
даеце, сорам успомніць. Адным словам,
уявіла, што быць жонкай трактарыста
мне ўжо не падыходзіць.

Дык вось гэты самы Ванюша склаў пра
мяне вершы, якія з вялікай ахвотай
дэкламавалі нашы калгасныя дзяўчаты.
І назву якую прыдумаў: «Сумуюць каро-
вы». Я напамяць ведаю вершы: часта
даводзілася чуць іх. Вось яны:

Ёсць у нас кароўнік нозы,
Ды сумуюць там каровы,
Не ядуць яны, не п'юць,
Назат жвачку не жуюць.
Неяк мы ў іх запыталі:
«Вы чаму такія сталі?
Хто пасмеў пакрыўдзіць вас?»

І каровы у адказ:
«Малако даем мы тонамі,
Не маленькімі бітонамі,
А даярка наша лаецца:
Ёй усё не падабаецца,
Толькі сумна ўбок глядзіць...
Як даярцы дагадзіць?»

Узлавалася я на Ваню. Мне
чамусьці здалося, што ён мой
сум празваў... каровіным.

І вось выбралі мяне дэлегат-
кай на з'езд камсамола. Трэба
было ехаць у Маскву. А вясна
сёлета, самі ведаеце, якая бы-
ла. Стаяў красавік. Ужо шпакі
вярнуліся з цёплых краін і, не-
задаволеныя халодным прыё-
мам, натапырыўшыся, сядзелі
на сваіх заснежаных шпакоў-
нях. Ужо даўно павінна было
прыпякаць сонца, а яно сарам-
ліва выглядала з-за густых шэ-
рых хмар.

І раптам прыпакло. Снег ад-
разу пачаў таяць. Рэкі перапоў-
ніліся. Ужо берагі не маглі
ўтрымаць столькі талай вады, і
яна пайшла суцэльным патокам
паверх мастоў, заліла лугі і ру-
шыла ў наступленне на палі.

У самую такую бездараж
мне выпадала ехаць. Але як?
Да станцыі ні конь, ні машына
не пройдзе. І раптам Ванюша:

— Я, — кажа, — давязу. На
трактары.

— Ды што ты? — замахай на
яго рукамі Іван Савіч, наш
старшыня. — Патонеце абодва.
Не пушчу.

А Ванюша сваё:

— Ведаю дарогу. Праз га-
дзіну на станцыі будзем. Трак-
тар возьму калёсны, што кар-
мы на ферму падвозім.

Вечарэла. Да станцыі два-
ццаць кіламетраў. Прышлося
згадзіцца.

Ну, а праз гадзіну... сядзелі
мы ў полі сярод пацямнелага
снегу і — загаралі. Трактар
заднімі коламі заграз у глыбо-
кай канаве. Як мы ў яе трапі-
лі? Возьмі крыху правей — пра-
ехалі б.

Я злуюся, а яму жартачкі:

— На цябе, — кажа, — за-
гледзеўся, вось і ўліп.

Ну і намучыліся мы! І сало-
му пад колы падкладвалі, і лапатай пад-
сыпалі. Трактар ні з месца, быццам ка-
рэннем урос у зямлю.

— Усё! Сядзім, — сказаў Ванюша.

— Гэта ты знарок пасадзіў машыну, —
абурывалася я, — каб я ў Маскву не паеха-
ла. І наогул усе мне зайздросцяць... І
ўсё супроць мяне.

Шмат рэзкага і несправядлівага нага-
варыла я тады. Былае. Узлужыцца — цяж-
ка зразумець, што гаворыш. І як жа ён
на мяне глянуў! Звычайна вочы ў яго
блакітныя, як лён, калі зацвіце, а то
раптам зрабіліся, здалося мне, чорныя
ад гневу.

Нічога не адказаў. Зняў з трактара
сядзенне, паклаў на снег. Потым бры-
зент дастаў і прымацаваў да колаў,
прыкрыўся сядзенне ад ветру, паклапаціў-
ся, каб мне цяплей было, і пайшоў.

Доўга яго не было. Чаго я толькі не
перадумала! То мне здавалася, што ён
ужо топіцца, і я ўслуховалася ў шум
ветру, стараючыся пачуць крык аб дапа-
мозе. То прыходзіла ў галаву, што ён

энарок пакінуў мяне ноччу ў полі, каб мела час падумаць пра свае несправядлівыя словы. Да болю ў вачах углядалася я ў начную цемру.

— Ва-ня! Ва-ню-ша! — прабавала я клікаць.

Але мой голас зліваўся з шумам ветру, і мне стала жудасна. Вецер шумеў, быццам стараўся сарваць з зямлі заляжалы снег. Яму гэта не ўдавалася, і ён вый ад бяссілля. А тут яшчэ свежы снег пасыпаў.

Раптам чую — трактар гудзіць. Усё бліжэй, бліжэй. Вось бліснула святло фар, і з начной цемры выплыла машына. Я ўзрадавалася так, што памкнулася было тут жа расцалаваць Ванюшу.

Але куды было ехаць? На цягнік спазніліся. Наступны пройдзе заўтра вечарам. Ванюшына ўкрыццё мяне не выратавала, я прамерзла і захацела дамоў, да цяпла.

— Можна, вернемся? — нясмела прапанавала я.

— А з'езд? — рэзка павярнуўся да мяне Ваня. — Цябе ж выбралі, давер'е аказалі. А ты — дамоў?! Сядай!

Села. Прывёз ён мяне ў вёску, праз якую раніцай праходзіў аўтобус на Мінск. Развіталіся з ім па-сяброўску.

Ванюша не злаваўся за мае крыўдныя словы і толькі папрасіў:

— Раскажы ў Маскве пра нашу моладзь. Скажы, што ніколі не падвядзе. Сапраўдныя камсамольцы. У агонь і ў ваду. Словам, сама ведаеш...

Усмешка ў Вані была такая ласкавая, што яшчэ ні ў каго такой не бачыла...

— Абавязкова, Ванюша. Усё перадам, пабачыш...

На з'езд сабралася моладзь з усёй краіны. Сталязары Украіны, шахцёры Данбаса, жывёлаводы Кіргізіі, моладзь з цалінных зямель, з таёжных стойбішчаў. Вясельны, жыццерадасны, настойлівы, яны нечым няўлоўна напаміналі Ванюшу.

Выступае трактарыст, расказвае пра сваю работу. Я сяджу ў зале, слухаю і думаю: «А Ванюша таксама вольна лёгка гаворыць пра цяжкасці, быццам іх няма».

У перапынках, калі моладзь збіралася групамі, каб паспяваць свае задорныя песні, я таксама думала: «Як хораша Ванюша іграе іх на баяне».

Не было дня, каб я не ўспомніла яго. А калі прыехала ў свой калгас, убачыла яго светлы чуб і радасць у вачах — мне так хораша стала, што і расказаць немагчыма.

Ён працягнуў мне пачку пісем у блакітных канвертах. Я адвела яго руку і сказала:

— Не трэба. Я так рада, што вярнулася.

Вось і ўсё. Хутка мы пажаніліся.

Я люблю свайго мужа, працу, вёску. Я ўжо не мару пра гарадскія тэатры і кіно. У нас будуць новы клуб з вялікай сцэнай і кіно. Там нават гарадскія артысты з балетам змогуць выступаць. Ды і свая самадзейнасць ёсць. Я ўжо не мару пра кветкі на бульвары. Выйду вясной у поле — вока вабіць зялёны аksamіт руні, а ўлетку залатымі хвалямі калышацца спелае жыта. Куды ні пайду — усюды шырокія прасторы, дыхаецца лёгка і ў галаве мільгаюць светлыя думкі. Не, што ні кажыце, а ў вёсцы сваё хараство, якое нічым не замяніш.

Я шчасліва з Ванюшам. А лётак? — Ён высока лётае, дык яшчэ сабе выглядаець.

САМАЕ ГАЛОУНАЕ

М. МАРЫНА

Нарыс

НАДЗЕЯ Іванаўна яшчэ раз глянула на Валіны фатаграфіі, на кожную картачку. Яна даўно ўжо дастала іх з альбома: так іх заўсёды бачыш... Вось пукаціць вочкі адзінаццацімесячная дзяўчынка. Вось Валя ў школьнай форме. Вось яна ўжо тэхнік-будаўнік. Хутка сюды далучыцца яшчэ адзін здымак: Валя з мужам...

Аднак час ісці. Надзея Іванаўна ўзяла са стала распячатае пісьмо і паклала

Былы слесар станкабудаўнічага завода імя Кірава Н. І. Маханоўская. Гэта з яе лёгкай рукі ў цяжкія для вытворчасці 1944 і 1945 гады прыйшлі на завод жанчыны — слесары, токары, фрэзершчыцы, шліфавальшчыцы... Зараз Надзея Іванаўна — кантралёр АТК.

яго ў кішэню рабочага халата. Яна атрымала яго ўчора і ўсё не магла начаціца. Хутка ў Валі і ў яе мужа — адпускі, і яны збіраюцца сюды, да яе...

На вуліцах яшчэ гараць ліхтары, але ў святлоючым блакіце неба яны пачалі ўжо траціць сваё ззянне. Дворнікі скрабучь зледзянелы асфальт. Гулка пастукаюць на хаду колы трамваяў. Праносяцца рэдкія ў гэты час машыны. Спяшаюць на ранішнюю змену людзі. Ідзе спорым сваім крокам і Надзея Іванаўна.

Ці варта ўжо тужыць аб тым, чаго не вернеш?.. Калі дачка вучылася ў школе, думала Надзея Іванаўна так: прынясе Валя свой атэстат сталасці, і пойдучь яны разам з ёю на завод, у аддзел кадраў ці проста да дырэктара. Вось, сказала б яна: «Прыгэйдце. Глядзіце, якую работніцу выгадавала!»

...А Валя на завод не пайшла. Яна заявіла, спакойна і ўпэўнена:

— Мама, я — у дзядулю. Буду будаваць, як і дзядуля.

Дзед у іх усё жыццё дамы будаваў. А тата Валін, Надзеі Іванаўны муж, быў палітычным работнікам у арміі. Ён загінуў на фронце.

На вялікім гадзінніку ў праходной было яшчэ без дваццаці восем, а Надзея Іванаўна ўжо ўступіла на заводскі двор. Вярней кажучы — на заводскі сквер з белымі цяпер сцежкамі, з калматымі адшэрані дрэвамі і кустамі, з клумбамі, на якіх моладзь раскатала ледзяныя катулі.

Яна ведае тут усіх, і ўсе тут ведаюць яе. Надзея Іванаўна Маханоўская працавала слесарам, пачынаючы з нялёгкага для вытворчасці часу — 1945 года.

...Вось бярэ Надзея Іванаўна дэталі, пагладжвае далонню ўнутры кальца, правярае дакладнасць дыяметра, паварочвае яго то да святла, то ад святла. Вось праводзіць змочаным у газе шматком па люстраной паверхні цыліндра. Гэта — правільны спосаб заўважыць самую маленькую трэшчынку, якую немагчыма выявіць з дапамогай інструментаў. Вось спынілася каля станка. Яна бачыць і як заціснута дэталі, і як стаіць разец. І ва ўсім гэтым — не толькі ўвага, не толькі непакой: а раптам што-небудзь не так? — тут глыбокая і самая сапраўдная зацікаўленасць у тым, каб было ўсё іменна «так». Яна і ходзіць ад станка да станка не толькі для таго, каб не выпусціць з цэха бракаваных дэталей, а і для таго, каб не было браку.

— Ну як, праверыць твае дэталі? — пытае яна ў рабочага.

— Праверце, Надзея Іванаўна.

— А сам ты што ж, на сябе не спадзяешся?

— Я то спадзяюся. А ўсё ж спакойней будзе, калі праверыце вы, пакуль змена толькі пачалася.

Час да абеду праляцеў непрыкметна. Вось ужо і афіцыянтка са стالовай у белым халаце ходзіць па цэху са сваім меню. Выбірай, што па смаку, плаці ёй грошы і атрымай чэкі. У стالовай не прыдзецца стаяць у чарзе каля касы.

— Таварыш Маханоўская! Хадзіце да нас. У нас ёсць вольнае месца! — пачула, увайшоўшы ў сталовую, Надзея Іванаўна.

Яна ахвотна прымае запрашэнне Ільіной — інжынера-тэхнолага, пад кіраўніцтвам якой група тэхнолагаў займаецца серыйнымі станкамі. І калі здараецца Маханоўскай па якой-небудзь справе зайсці ў аддзел галоўнага тэхнолага завода, то нярэдка застае яна там гарачыя спрэчкі. Гэтая гарачнасць ёй да спадабы. Праектаванне ж новай, больш дасканалай канструкцыі — у той жа час і праектаванне новай тэхналогіі. Новы станок павінен выйсці ва ўсіх адносінах

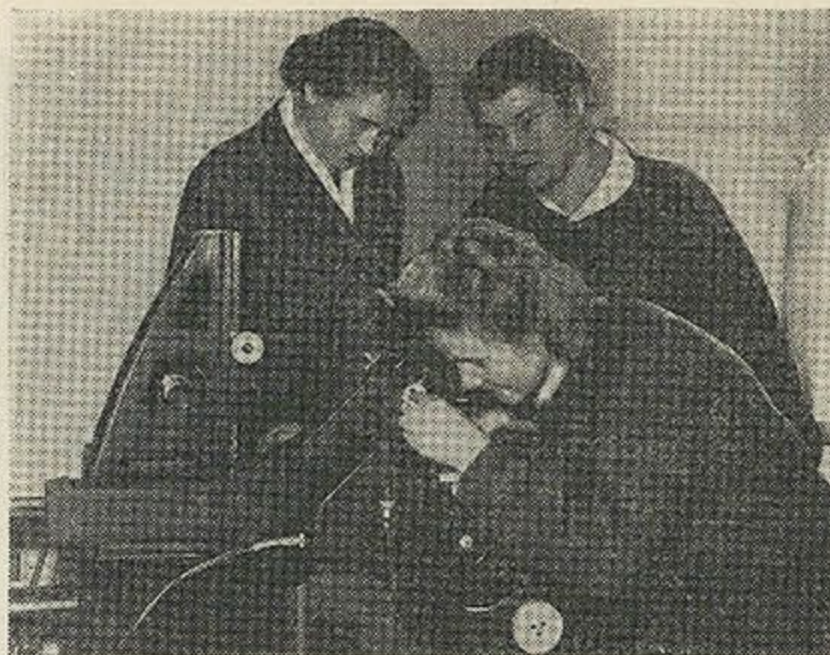
больш дасканалым: ён павінен быць больш дакладным, больш лёгкай, больш танным, больш простым і прыемным для таго, хто будзе на ім працаваць. Каб зрабіць такі станок, патрэбна затраціць шмат працы, і часу, і сродкаў. Але задача якраз у тым, каб усе ўдасканаленні ўнесці абавязкова больш танным, больш простым і больш лёгкай спосабам. А ў тэхніцы ніколі не відаць мяжы.

У самой Надзеі Іванаўны адукацыя скромная: скончыла тут жа, у Віцебску, трохгадовую профтэхшколу металістаў яшчэ ў 1929 годзе. Але за многія гады яна набыла вопыт і тое, што называецца чуццём, якое развіваецца з прыхільнасці да справы. Заглядае Надзея Іванаўна і ў тэхнічную літаратуру. Нядаўна купіла тоўстую кніжку: «Канструкцыя і эксплуатацыя сярэдніх вымяральных прылад у машынабудаванні». А «Даведнік майстра» заўсёды ў яе дома, на стала.

Размова за абедам пачынаецца не адразу. У першыя хвіліны перашкаджае здаровы рабочы апетыт. А потым, пасля звычайных пытанняў аб самаадчуванні, аб малых дачках, Надзея Іванаўна распывае ў Ільіной пра Валянціну Лявонцьеўну Арэхаву. Гэтая паважаная ўсімі жанчына прыйшла сюды з чатырохкласнай адукацыяй. Працавала кранаўшчыцай і вучылася ў вячэрняй школе. Потым, таксама без адрыву ад вытворчасці, скончыла вячэрні станкабудаўнічы тэхнікум. Цяпер загадвае лабараторыяй вымяральных прылад.

Арэхава навучыла працаваць шасцярных дзяўчат-кантралёраў і сама ўвесь час вучыцца. Вось пабачыце — яна яшчэ і інстытут скончыць...

Калісьці Надзея Іванаўна здзівілі вершы, якія чытала ўслых яе дачка — Валя, калі яшчэ вучылася ў школе. У іх гаварылася аб любові чалавека да зямлі,

На станкабудаўнічым заводзе імя Кірава ў Віцебску многімі, вельмі адказнымі ўчасткам кіруюць жанчыны.

На здымку мы бачым загадчыцу лабараторыі вымяральных прылад — Валянціну Лявонцьеўну Арэхаву, старшую нарміроўшчыцу завода — Анастасію Акімаўну Захараву, інжынера-тэхнолага, кіраўніка групы новых серыйных станкоў — Веру Ігнацьеўну Ільіну.

Фота Л. Клімава.

з якой ён «разам мерз», якую ён «напоўжывае вынянчыў» і з-за якой гатовы быў ісці «на жыццё, на свята і на смерць». Гэта акурат пра яе, пра завод і пра тых, хто прыйшоў сюды адразу ж пасля вайны.

Што тут было? — Хаос. Руіны. На месцы ранейшых вуліц — груды каменя, кавалкі бетону, скарэжанага жалеза. На месцы завода — сцены з чорнымі амбразурамі пустых вокнаў, з наскрозь, зверху да нізу, праламанымі перакрываццямі. А ўнутры цэхаў — горы бітай цэглы і зараснікі чырвоных кветак, што заўсёды вырастаюць на пажарышчах.

Не выходзілі з гэтых сцен тыднямі. Калі на заводскіх вокнах з'явіліся

зашклёныя рамы, а над цэхамі — дах, пачаў узнімацца з руін і горад. Ён патрабаваў ад завода мноства ўсякіх металічных вырабаў для абсталявання швейнай, абутковай, трыкатажнай і іншай вытворчасці.

Надзеі Іванаўне тады даводзілася рабіць усё: і размячаць, і рэзаць, і выточваць, і свідраваць, і кляпаць, і грэзіраваць.

Пачалі прыходзіць на завод людзі, паступала абсталяванне. Завод дабудовваўся і ўжо выпускаў станкі па заказу шматлікіх заводаў з розных гарадоў Савецкага Саюза і з-за яго рубяжоў.

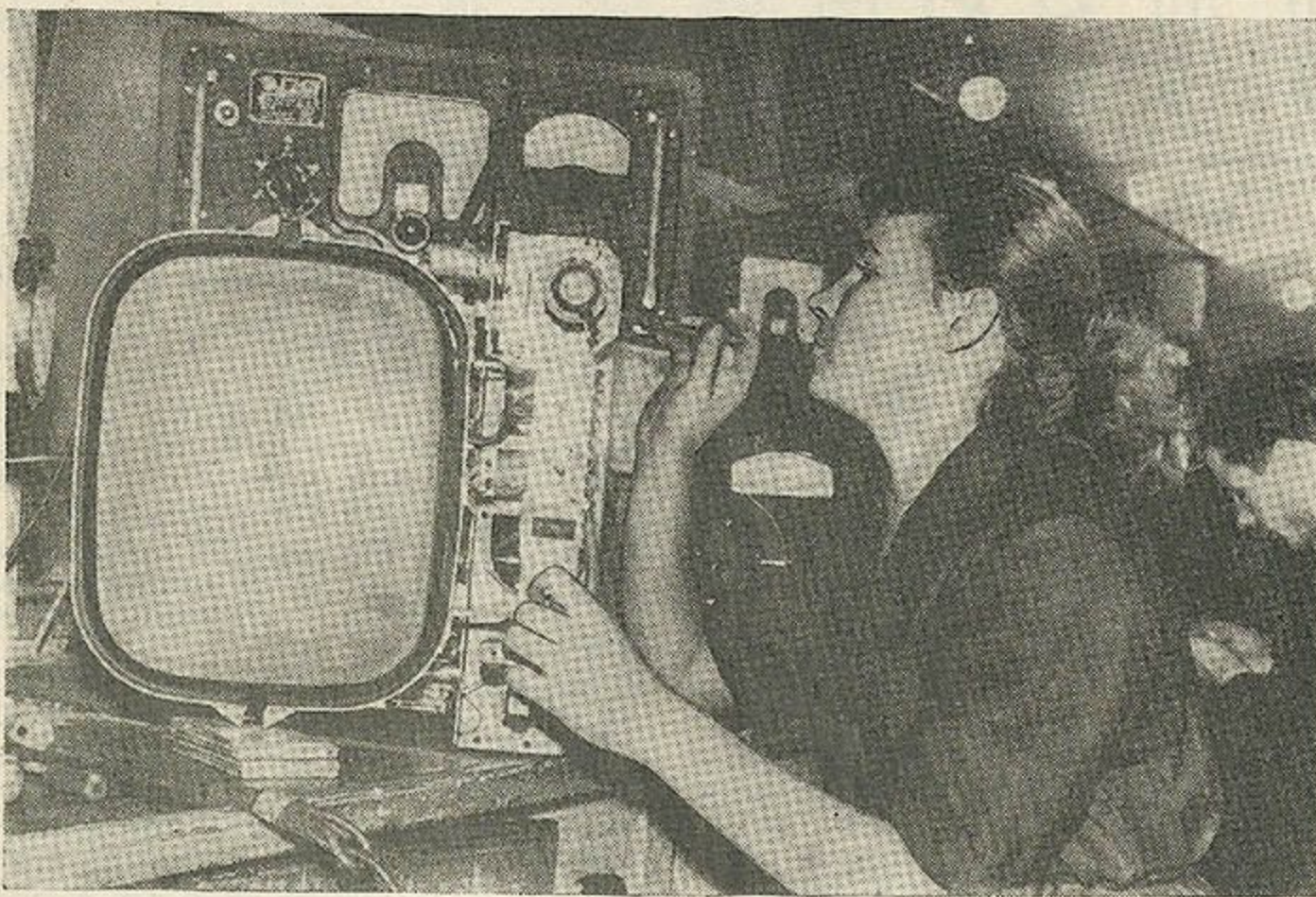
Цяпер станкі завода імя Кірава разыходзяцца амаль ці не па ўсім свеце: у Кітай, у Індыю, у Аўстрыю, у Венгрыю, у Балгарыю, у Югаславію, у Арабскую Аб'яднаную Рэспубліку. І нясуць яны ў гэтыя краіны не толькі вытворчую і тэхнічную дапамогу, а становяцца моцным звяном сувязі паміж народамі. Добра пра тое пішуць рабочыя кітайскага падшыпнікавага завода з далёкага горада Лаяна. Яны горача дзякуюць кіраўцам за выдатнае абсталяванне, выказваюць сардэчныя, сяброўскія пачуцці і веру ў перамогу вялікай справы камунізма.

...Урачыста гучаць са святочнай трыбуны словы аб новых дасягненнях завода да саракагоддзя сваёй роднай рэспублікі. Завод датэрмінова выканаў гадавы план з перавыкананнем усіх, двойчы перагледжаных у бок павышэння, абавязацельстваў і па ўсіх паказчыках. Грандыёзныя лічбы прадстаячага сямігоддзя, абавязацельствы брыгад камуністычнай працы шырока расхвальваюць дзверы ў новую будучыню, і стала яна яшчэ больш адчувальнай, рэальнай.

Надзея Іванаўна глядзіць на ўрачыстарадасныя твары сваіх сяброў, з якімі столькі год працавала плечам, і адчувае, як усе яны ёй блізка і дорагі. Яны блізка адзін аднаму, як байцы ў вайсковай часці, якая прымала ўдзел у вялікіх паходах, у цяжкіх баях, прайшла праз усю вайну аж да перамогі. І зноў кранаўся ў сэрцы жаль: чаму няма тут, побач з ёю, Валі... Надзеі Іванаўне шкада, што ўсе гэтыя блізкія ёй таварышы не ведаюць, якая ў яе дачка. Сама яна ўпэўнена, што Валя была б тут сярод самых лепшых. Бо і там яна паспела палюбіць сваю «прасторную» прафесію будаўніка.

Пасля змены Надзея Іванаўна любіць прайсціся па шырокіх вуліцах свайго горада. Над шырокаэкраным кінатэатрам — каляровыя агні. І хоць Надзея Іванаўна нарадзілася ў Віцебску, памятае яго крывыя і вузкія, бесталкова забудаваныя вулачкі, халупы на Лучоскай, на Маркаўшчыне, ёй ужо цяжка ўявіць сабе родны горад без яркіх агнёў на вячэрнім небе, без новых высокіх мастоў, якія стрэламі пераляцелі цераз шырокую Дзвіну, без прыгожых каланад палацаў культуры, без асфальтаваных дарог, без гэтых свяцільняў, што выпраменьваюць дзённае святло, пад якімі мірыядамі алмазаў ззяе свежы сняжок...

І сёння Надзея Іванаўна таксама пайшла б знаёмай дарогай, але ў кішэні халата ляжала пісьмо. Раптам ёй здалося, што дома тэлеграма: «Сустрэкай, выязджаем»... І яна рашуча накіравалася да трамвайнага прыпынку.

Далёка за межамі Беларусі вядома прадукцыя Мінскага радыёзавода. Радыёлы і тэлевізары, якія выпускаюцца заводам, знаходзяць вялікі попыт у пакупнікоў. На здымку: адна з лепшых наладчыц тэлевізараў камсамолка Антаніна Міхайлава за наладкай тэлевізара «Беларусь-4».

ЧАЛАВЕК СКРОМНАЙ ПРАФЕСІІ

На летняй пляцоўцы трактарнага завода сабралася столькі народу, што не было дзе, як кажуць, яблыку ўпасці. На канферэнцыю прыйшла не толькі моладзь. Прыйшлі па запрашэнню работнікаў бібліятэкі і пажылыя рабочыя, каб абмеркаваць кнігу Г. Шашміна «Зварот у жыццё». Герой кнігі, чалавек у мінулым здольны, збіўся з правільнай дарогі, стаў алкаголікам, але з дапамогаю сяброў і грамадскай вярнуўся ўрэшце да жыцця. Яго лёс глыбока хваляваў.

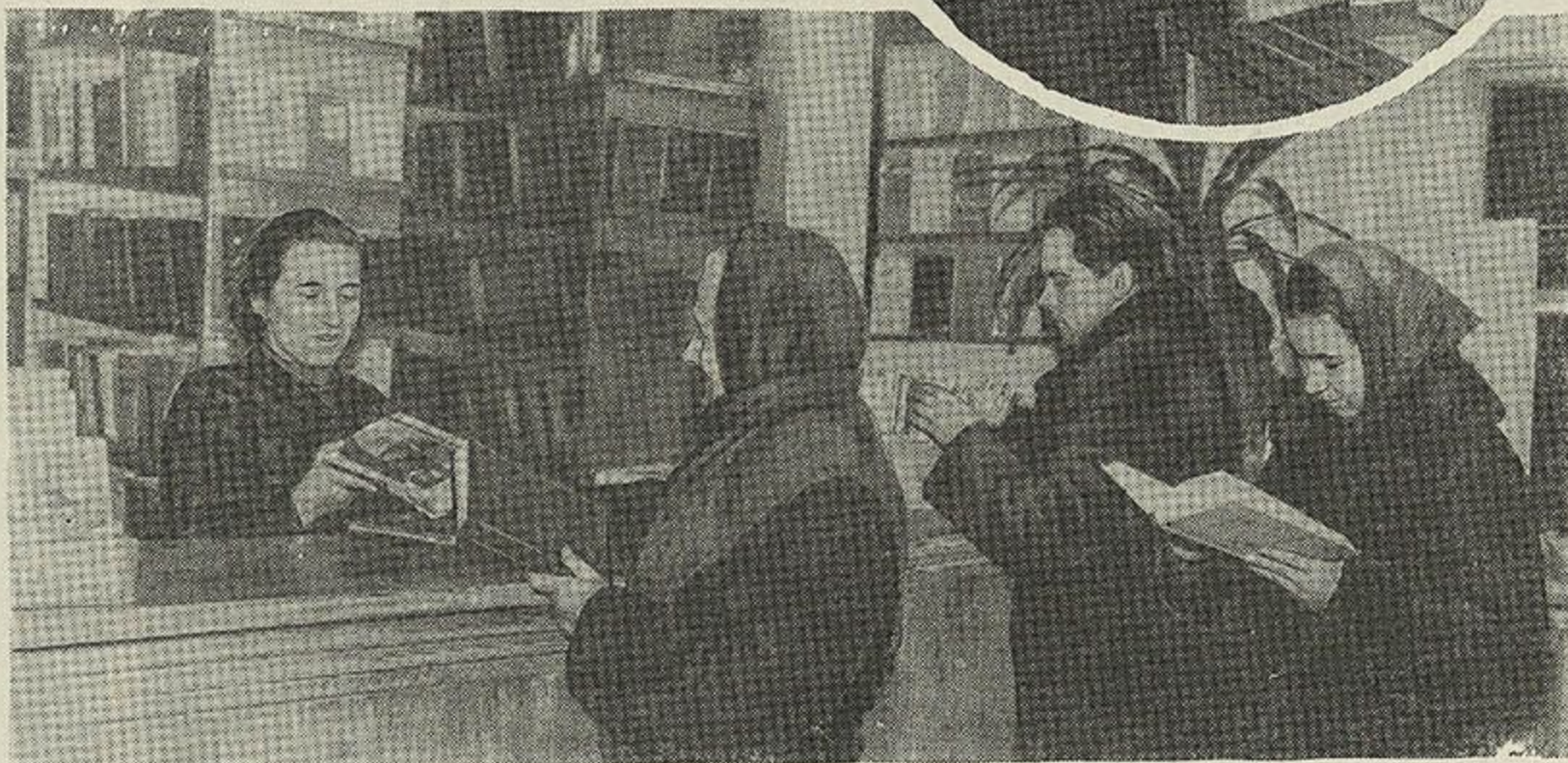
Аднак гэта была не звычайная канферэнцыя чытачоў, і размова пайшла значна далей кнігі: аб маральным абліччы савецкага чалавека. Выступалі не толькі чытачы. Узяў слова ўрач. Ён раскажаў, як згубна ўплывае алкаголь на здароўе чалавека. Работнікі раённай пракуратуры і міліцыі на канкрэтных прыкладах паказалі, да чаго прыводзіць цяга да выпіўкі. Яны называлі прозвішчы таго-сяго з работнікаў завода. У прэзідыум адна за другой ляцелі запіскі. Людзі пыталіся, як можна вылучыцца ад алкагалізму, як яго папярэдзіць, цікавіліся пытаннямі быту і маралі.

Поспех канферэнцыі забяспечыла старанная падрыхтоўка. У бібліятэцы імя Маякоўскага да любой справы рыхтуюцца не казённа, не для таго, каб у справаздачы палачку паставіць, а з душой, з гарачым імкненнем зрабіць усё, каб прыцягнуць увагу чытача.

Чалавек скромнай прафесіі! Колькі ў нашай краіне такіх непрыкметных працаўнікоў. І заўсёды да такога чалавека адчуваеш вялікую павагу. Такое іменна пачуццё выклікаюць сустрэчы з Антанінай Дзмітраўнай Пазняковай — загадчыцай бібліятэкі імя Маякоўскага. Цяжка ўявіць яе хоць на хвіліну без работы, цяжка знайсці чалавека, больш улюбёнага ў сваю справу. Нам не раз даводзілася быць сведкай, як Антаніна Дзмітраўна гутарыць з чытачамі, як прыдзірліва патрабуе ад работнікаў бібліятэкі самых уважлівых адносін да кожнага наведвальніка, як разумна спалучае гэтае патрабаванне з таварыскай парадай і дапамогай.

Не дзіва, што бібліятэка

У абанементнай зале бібліятэкі імя Маякоўскага. Выдае кнігі бібліятэкар Вера Севасцьянаўна Мандрык. У авале — загадчыца бібліятэкі Антаніна Дзмітраўна Пазнякова.

імя Маякоўскага, па ліку восьмая ў Сталінскім раёне, мае самую вялікую колькасць чытачоў і кнігавыдач. Толькі за гэты год чытачы (у асноўным рабочыя і служачыя прадпрыемстваў Сталінскага раёна) атрымалі тут каля 100 тысяч кніг. У бібліятэцы чатыры аддзелы: абанементная, чытальная зала, дзіцячае аддзяленне і філіял на заводзе запасных частак. Кніжны фонд няспынна папаўняецца. І калі дзе-небудзь у горадзе з'явіцца цікавая кніга, то Антаніна Дзмітраўна абавязкова «вырве» хоць некалькі экзemplараў для сваёй бібліятэкі.

Тут кнігі не залежваюцца на паліцах. Няма такога чытача, які б вышаў адсюль з пустымі рукамі. І бяруць тут не кнігу наогул, а толькі такую, якая будзе прыдатна з цікавасцю і карысцю. Поглядаў сваіх бібліятэкар не навіязвае, а ад таварыскай парады хто ж адмовіцца.

Бібліятэка дапамагае рабочым не толькі выбраць кнігу, а і ўсебакова разабрацца ў ёй. Арганізуе канферэнцыі чытачоў, тэматычныя вечары, агляды кніг, субседаванні.

На літаратурным вечары, прысвечаным 40-годдзю ВЛКСМ, са сваімі ўспамінамі выступілі былыя камсамольцы. Таварыш Ацяноў цікава раскажаў пра неза-

быўныя сустрэчы з Уладзімірам Ільчом Леніным, пра цяжкасці, якія давалася перанесці першым камсамольцам. Вечар ператварыўся ў сустрэчу камсамольцаў некалькіх пакаленняў.

Чытачам запомніўся вечар, прысвечаны памяці Уладзіміра Ільча Леніна. Таварышы Голубеў, Забазліева, Сомаш праста і ярка падзяліліся ўспамінамі пра Ільча. На вечары былі зачытаны ўрыўкі з твораў Маякоўскага, Горкага.

Зусім нядаўна адбыўся дыспут па раману Галіны Нікалаевай «Бітва ў дарозе». Была абмеркавана ўся творчасць пісьменніцы. Спрэчкі паказалі, што чытачы бібліятэкі не абыякавы да прачытанага, што кнігі для іх — лепшы памочнік у жыцці.

Цікава прайшлі таксама літаратурныя вечары, прысвечаныя творчасці Петруся Броўкі і Івана Шамякіна.

Самае каштоўнае ў тым, што бібліятэка не адрываецца ад жыцця, ад задач сённяшняга дня. Зараз усю сваю работу яна звязала з дастойнай сустрэчай ХХІ з'езду КПСС.

Шмат дапамагае бібліятэцы даволі шырокі актыў, асабліва А. Н. Дзюва, Г. М. Гуткевіч, К. С. Кузняцова, З. Л. Янкельсон, І. П. Голубеў.

Антаніна Дзмітраўна — пажылая жанчына, але з неспакойным характарам. Калі яна за што-небудзь бярэцца, то абавязкова даводзіць справу да канца. Бібліятэка не мела дзіцячага аддзялення, і Антаніна Дзмітраўна пайшла хадзіла ў фінадзел аб выдзяленні сродкаў.

— Ёсць бібліятэкі ў школах, — адказалі ёй.

— А вы прыязджайце ў наш пасёлак. Ubачыце, колькі цікавай дзетвары наведвае нашу чытальню. Хіба адны школьныя бібліятэкі могуць задаволіць яе прагу да чытання?

Яна патрабавала ўвагі да дзяцей, і таварышы з фінансавага аддзела здаліся. У бібліятэцы адкрылася дзіцячае аддзяленне. Каля 700 дзяцей — яе сталыя абаненты. Тут праводзяцца і дзіцячыя ранішнікі, і спецыяльныя ранішнікі казак. За ўсё гэта гарача ўдзячныя маці-работніцы.

Антаніна Дзмітраўна Пазнякова працуе бібліятэкарам 25 год. Здаецца, што яна нарадзілася для гэтай скромнай, але высакароднай работы. Міністэрства культуры БССР нядаўна ўзнагародзіла яе значком за выдатную работу.

Е. ЗЛОБИНА,
інструктар Мінскага
гаркома КПБ.

А ПУСЦІЛАСЯ заслона заключнага канцэрта дэкады самадзейнага мастацтва, прысвечанай 40-годдзю Беларускай ССР.

Якія думкі навеяў канцэрт, пра што хочацца сказаць, чым падзяліцца!

Творчасць — гэта радасць. Калектыўная творчасць — радасць калектыўная.

Ад агляду да агляду, ад паказу да паказу мы з'яўляемся жывымі сведкамі росту і росквіту духоўных сіл народа,

яго творчасці; народа, які захаваў у чыстаце і пранёс праз вякі ўціску, бяспраўя, няволі і мудрасць свайго слова, і задушэўнасць песні, і поўны запалу, весялосці і гумару танец.

Сённяшняя самадзейнасць не спынілася на старых песнях. Сёння на аглядах самадзейнасці мы чуем Глінку і Мянюшку, Новікава і Салаўёва-Сядога, Алоўнікава і Шыдлоўскага, творы краін народнай дэмакратыі, урыўкі з класіч-

Выступае хор калгаса «Зара» Клецкага раёна.

Ансамбль песні і танца Слуцкага гарадскога Дома культуры выконвае песню «Слуцкія ткачыкі».

ных балетаў. Усё гэта хвалюе самадзейнасць сёння. Майстэрства ж выканання гаворыць само за сябе.

З вялікай шчырасцю адказвае ў сваёй творчасці народ на радасць разнавольнай працы.

Н. Тулупава (Аршанскі раён) усхвалявана чытае свае творы «Віншую цябе, Беларусь». У лаканічных фразях, цёплых, імклівых, чуецца вялікая любоў да зямлі, якая вырастала яе, да народа, з якім яна жыве, да партыі, якая выхавала ў ёй Чалавека.

Цудоўна лірычная песня «Аб Мінску» самадзейнага кампазітара І. Казелькі. З нейкай асаблівай лірычнасцю і напеўнасцю гаворыць ён пра веліч узнятага з руін новага Мінска (Мазырскі Дом культуры).

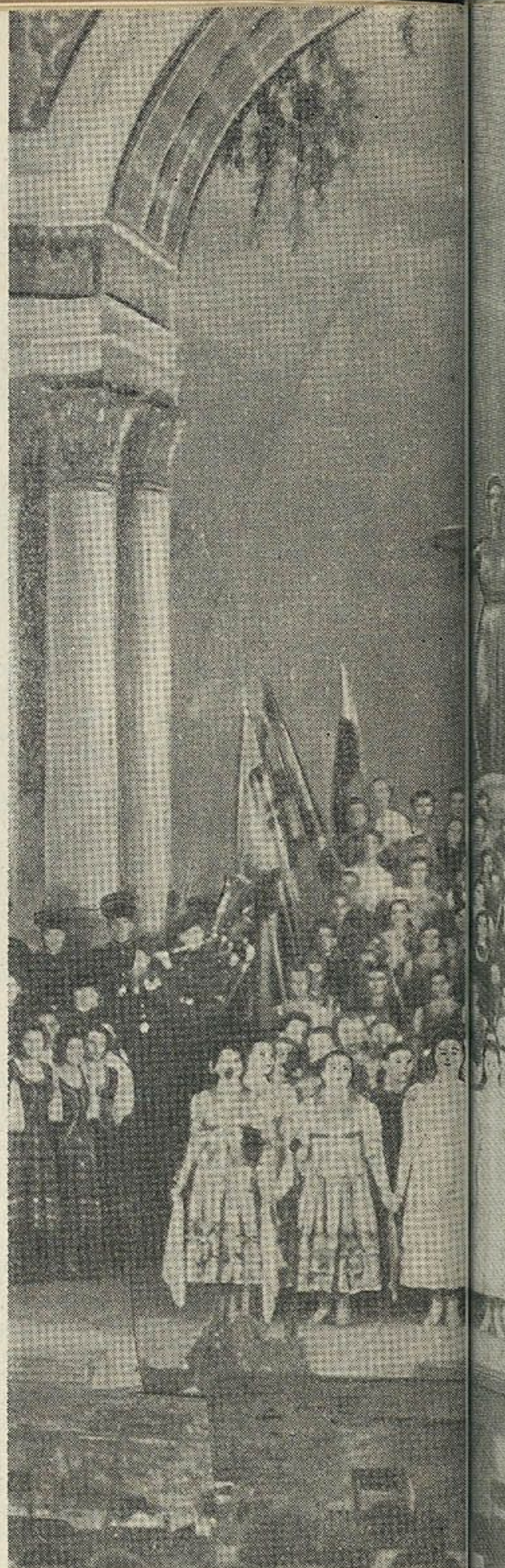
А вось звязно з калгаса імя Карла Маркса Антопальскага раёна. На плошчы ў 8 гектараў яно сабрала па 1 680 ц кукурузы з гектара. З прывабнымі ўсмешкамі, самі ўражаныя поспехамі сваёй працы, запрашаюць вас калгасніцы ў складзеных імі частушках у госці, каб паглядзелі на вырашчаную імі 4-метровую кукурузу. І гэтыя частушкі падхоплівае калектыў Віцебскага РДК (кіраўнік О. Партны) у гарачым танцы «Дарогу кукурузе».

Шмат гумару ў прыпеўках «Аб жывёлагадоўлі», якія выконваюць даярка і свінарка Шчарбакова і Філатава (Гарадоцкі раён). Цудоўна праспявалі яны аб

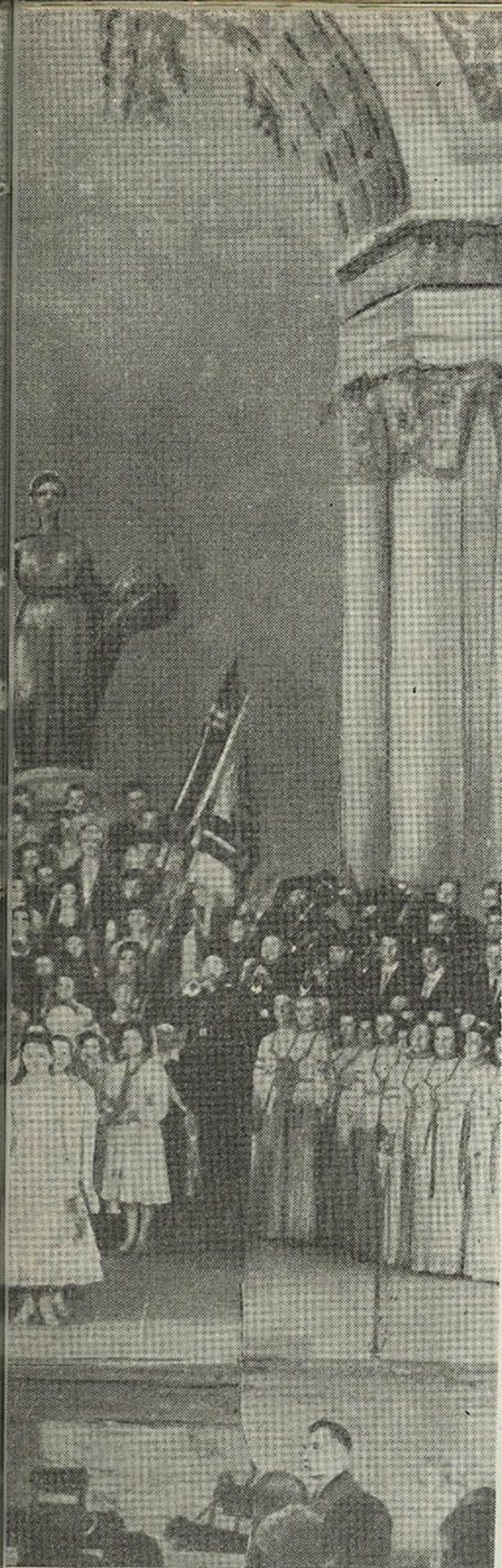
тым, як на просьбу салдат яны падалі трох кароў і напалі малаком 2 палкі.

Калектыў будтрэста № 5 — тынкоўшчыкі, маляры, бетоншчыкі сваім выступленнем упрыгожылі канцэрт, выканаўшы ў плане народнага гучання рускія і беларускія песні.

На сцэне — сям'я Банько (Івацэвіцкі раён): бацька, маці і трое дзяцей (адзін

Творчасць

Выступае сям'я музыкантаў з Івацэвіцкага раёна: А. Банько, яго жонка і трое дзяцей.

Беларускі народны танец «Бульба». Выконвае танцавальны калектыў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі.

най групай, пад запей старэйшага, якому даўно за 60, яны развеселілі публіку, выканаўшы старадаўнія беларускія жартоўныя песні.

Цяжка пералічыць усю разнастайнасць жанраў, выканаўчы стыль, змест канцэрта. Тут паветраныя акрабаты і мастацкае чытанне, аркестры (народныя, змешаныя, сімфанічныя, духавыя) і вакальныя ансамблі, салісты-інструменталісты і танцоры, спевакі і мастацкі свіст... Усё гэта творча радуе.

А вось танцавальны калектыў Палаца культуры імя Леніна ст. Гомель (кіраўнік А. Рыбальчанка). Яго выступленне — «Беларусь у сям'і братніх рэспублік» — ахарактарызаваў сілу нашага сацыялістычнага ладу, дружнюю сям'ю народаў Савецкага Саюза.

І няхай сабе дзе-коледчы парушана выразнасць лініі танца, няхай сабе вука з прафесіянальнай прыдзірлівасцю ўлавіла нечыстату гучання, недастаткова тонка падгрыміраваны твар, няхай у нечым парушаны стыль касцюма — глядач усё дараваў, а часам і не заўважыў зашчырасцю, сапраўднай адданасцю мастацтву свайго народа гэтыя недахопы.

З цікавасцю, творчым запалам мы праслухалі заключны канцэрт дэкады. Ён уліў у нас новыя сілы.

Веру — народныя таленты запаліць

«Ты, чырвоная каліна» выконвае аркестр цымбалістаў калгаснікаў Асіповіцкага раёна пад кіраўніцтвам Л. Самарадавай.

новыя светачы натхнення, і савецкае мастацтва, самае перадавое, папоўніцца новымі творами, імёнамі сапраўды народных творцаў новага жыцця ў імя нашай светлай будучыні.

Л. АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ,
народная артыстка СССР.

дашкольнік). Яны радуюць выкананнем на цымбалах беларускіх народных танцаў. Самыя малодшыя, адарваўшы сваю ўвагу ад інструмента, паспявае глянуць у залу і ўсміхнуцца ў адказ на ветлівыя ўсмешкі тысячнага гледача. І гэта цудоўна.

Як у сябе дома, вышлі на сцэну чацвёрка калгаснікаў і калгасніца. Друж-

эста радасць

САВЕЦКАЯ ШКОЛА НА НОВЫМ ЭТАПЕ

ДРУГАЯ сесія Вярхоўнага Савета СССР, якая адбылася 22—25 снежня 1958 г., прыняла закон «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай адукацыі ў СССР». Цяжка пераацаніць значэнне гэтага дакумента. Яшчэ задоўга да гэтага па ўсёй нашай краіне адбылося ўсенароднае абмеркаванне тэзісаў Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савета Міністраў СССР.

Тэзісы «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай адукацыі ў СССР» выклікалі гарачае ўсенароднае адабрэнне і шырока абмяркоўваліся на старонках друку і шматлікіх сходах.

Важную ролю ў нашай краіне адыгрываюць спецыялісты розных галін народнай гаспадаркі і культуры, выхаваныя ў сярэдняй і вышэйшай школе. Аднак наша школа, хоць і мае вялікія дасягненні, усё яшчэ адстае ад патрабаванняў камуністычнага будаўніцтва. У законе ўказана, што галоўным яе недахопам з'яўляецца адрыў навучання ад жыцця.

Вучні сярэдняй школы да гэтага часу набывалі агульную адукацыю, неабходную для паступлення ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Калі дагэтуль такі напрамак у навучанні ў пэўнай меры адпавядаў патрабаванням жыцця, то зараз перад сярэдняй школай ставіцца задача — рыхтаваць сваіх выпускнікоў не толькі да паступлення ў ВНУ, але галоўным чынам да практычнай дзейнасці ў розных галінах народнай гаспадаркі і культуры.

Цяпер у вышэйшыя навучальныя ўстановы, уключаючы завочную і вчэрнюю адукацыю, паступае кожны год прыкладна 450 тысяч чалавек. У сувязі з няспынным ростам колькасці выпускнікоў сярэдняй школы значная частка іх застаецца па-за сценамі ВНУ. З 1954 па 1957 год не паступіла ў ВНУ і тэхнікумы звыш 2,5 мільёна выпускнікоў сярэдняй школы. Многім юнакам і дзяўчатам цяжка паступіць на работу, бо яны не ведаюць вытворчасці, што стварае незадаволенасць у значнай частцы моладзі і бацькоў.

М. С. Хрушчоў на XIII з'ездзе камсамола гаварыў: «Кожны юнак, кожная дзяўчына павінны ведаць, што, вучачыся ў школе, ім трэба рыхтаваць сябе да працы, да таго, каб ствараць каштоўнасці, карысныя для чалавека, для грамадства. У кожнага, незалежна ад становішча яго бацькоў, павінна быць адна дарога — ісці вучыцца і, навучыўшыся, — працаваць».

Перабудова сярэдняй і вышэйшай школы пойдзе ў напрамку іх актыўнага ўдзелу ў камуністычным будаўніцтве, спалучэння навучання з вытворчай працай.

Сярэдняя адукацыя будзе падзяляцца на два этапы: абавязковая васьмігадовая школа замест цяперашняй сямігадовай і трохгадовая школа для завяршэння поўнай сярэдняй адукацыі на базе няпоўнай сярэдняй васьмігадовай школы.

Васьмігадовая абавязковая няпоўная сярэдняя школа будзе стаяць значна вышэй сямігадовай. Яна дасць вучням куды большы аб'ём агульнаадукацыйных ведаў і разам з тым пэўную падрыхтоўку да працоўнай дзейнасці. Для дзяўчынак будуць улічаны асаблівасці жаночай працы; у прыватнасці, мяркуецца ўвесці такую дысцыпліну, як дамаводства. Значна палепшыцца фізічнае і эстэтычнае выхаванне моладзі, пашырацца розныя формы самадзейнасці ў галіне тэхнікі, мастацтва, спорту, турызму, узмоцніцца работа па выхаванню ў вучняў навыкаў культурных паводзін у школе, сям'і, на вуліцы, на людзях.

Уся моладзь, скончыўшы васьмігадовую абавязковую школу, будзе ўключацца ў працоўную дзейнасць

на прадпрыемствах, у калгасах, саўгасах або ў іншых галінах народнай гаспадаркі і культуры. Гэта створыць роўныя для ўсіх грамадзян адносіны да вучэння і працы.

На другім этапе навучання моладзь будзе атрымліваць поўную сярэднюю адукацыю, якая дае права на паступленне ў вышэйшыя навучальныя ўстановы і пэўную прафесійнальную падрыхтоўку. Прадугледжана некалькі форм навучання на гэтым этапе.

Першы, асноўны шлях — навучанне ў школах рабочай і сельскай моладзі, якое спалучаецца з вытворчай працай. Тут вучні атрымваюць папярэдняю прафесійнальную падрыхтоўку. Гэтыя школы могуць быць зменнымі, вчэрнімі, сезоннымі (у сельскіх мясцовасцях) і завочнымі. Тыя, хто пакажа поспехі ў вучэнні, будуць мець скарачаны рабочы дзень або вызваляцца на 2—3 дні ў тыдзень ад работы на вытворчасці. Разам з набыццём поўнай сярэдняй адукацыі моладзь будзе ўдасканальваць і паглыбляць сваю прафесійнальную падрыхтоўку. Тэрмін навучання ў гэтых школах трохгадовы.

Другі шлях атрымання сярэдняй адукацыі — гэта паступленне пасля васьмігадовай школы ў політэхнічную з вытворчым навучаннем (тыпу школ фабрычна-заводскага і сельскагаспадарчага вучнёўства). Тут навучанне будзе спалучацца з вытворчай працай на бліжэйшых прамысловых прадпрыемствах, у калгасах, саўгасах, РТС. Выпускнікі побач з закончанай сярэдняй адукацыяй атрымваюць прафесійнальную падрыхтоўку для работы ў адной з галін народнай гаспадаркі ці культуры.

Трэці шлях — навучанне ў тэхнікумах на базе васьмігодкі. Тэхнікумы будуць даваць побач з агульнай сярэдняй адукацыяй званне спецыяліста сярэдняй кваліфікацыі ў пэўнай галіне.

Далейшае пашырэнне набудуць школы-інтэрнаты, якія апраўдалі сябе на практыцы. Яны могуць быць як няпоўнымі сярэднімі (васьмігадовымі), так і адзінаццацігадовымі поўнымі сярэднімі школамі. Старэйшыя класы будуць арганізоўвацца таксама

Другі год працуе Ветрынская сярэдняя школа (Віцебская вобласць) па новай праграме. Вучні, апрача асноўных агульнаадукацыйных прадметаў, вывучаюць асновы сельскагаспадарчай вытворчасці, машыназнаўства, электратэхніку, асновы раслінаводства. Многія юнакі і дзяўчаты набудуць спецыяльнасці шафёраў, трактарыстаў, тонараў. На здымку: выкладчык машыназнаўства Вікенцій Васільевіч Шылко вядзе заняткі з групай дзесяцікласнікаў па вывучэнню аўтамабіля.

Фота С. Капелькі.

На ўроку дамаводства. Дзяўчынкі пятых і сёмых класаў Брэсцкай сярэдняй школы № 1 вывучаюць новы прадмет—дамаводства. Пад кіраўніцтвам педагога Тацяны Сямёнаўны Астроўка яны вучацца шыць, гатаваць снеданне, сервіраваць сталы. На здымку: дзяўчынкі з дапамогай Т. С. Астроўка вучацца сервіраваць стол.

і асобна ад васьмігадовых школ. Гэтыя класы павінны працаваць па планах працоўнай політэхнічнай школы з вытворчым навучаннем.

Рэарганізацыя сярэдняй школы будзе праведзена на працягу некалькіх год. Па новых планах пачнуць працаваць з наступнага навучальнага года пятыя і першыя класы, для астатніх класаў будучы захаваны ранейшыя планы з узмацненнем працоўнай падрыхтоўкі вучняў. Такім чынам, за некалькі гадоў пройдзе канчатковая рэарганізацыя няпоўнай сярэдняй школы. Будучы карэнным чынам перагледжаны вучэбныя планы і праграмы ў напрамку набліжэння школы да жыцця, уключэння школьнікаў у прадукцыйную працу. Разам з тым павысіцца агульнаадукацыйная падрыхтоўка вучняў. Перабудова сярэдняй школы будзе мець вялікае значэнне для далейшага матэрыяльнага і духоўнага росту нашага народа,

створыць умовы для карэннага палепшання выхавання актыўных будаўнікоў камунізма.

Побач з перабудовай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы намечана далейшае палепшанне справы прафесіянальнай адукацыі, планамернай і арганізаванай падрыхтоўкі кваліфікаваных рабочых і працаўнікоў сельскай гаспадаркі. Замест школ фабрычна-заводскага навучання, рамесных, чыгуначных і іншых вучылішчаў працоўных рэзерваў, профтэхшкол і школ фабрычна-заводскага вучнёўства, якія ўжо не адпавядаюць узрослым патрабаванням сучаснай прамысловасці і сельскай гаспадаркі, кваліфікаваныя рабочыя для розных галін вытворчасці, а таксама работнікі гандлёвых і культурна-бытавых арганізацый будуць рыхтавацца ў дзённых і вячэрніх спецыялізаваных гарадскіх прафесіянальна-тэхнічных вучылішчах з тэрмінам навучання ад аднаго да трох год. Падрыхтоўка ж кваліфікаваных механізатараў, будаўнікоў і іншых работнікаў сельскай гаспадаркі будзе ажыццяўляцца праз сельскія прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы з тэрмінам навучання ад аднаго да двух год. У прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы будуць прымацца скончыўшыя васьмігадовую няпоўную сярэднюю школу.

На базе васьмігодкі і поўнай сярэдняй школы будуць працаваць тэхнікумы, у якіх побач з агульнаадукацыйнай падрыхтоўкай будзе ўзмоцнена спецыяльная падрыхтоўка і сувязь з вытворчасцю.

Развіццё вышэйшай школы намечана пераважна па лініі вячэрняй і завочнай адукацыі. У вышэйшых навучальных ўстановах будуць прымацца ў першую чаргу асобы, якія маюць стаж практычнай работы. У стацыянарных ВНУ навучанне таксама будзе ў той ці іншай форме спалучацца з працай на вытворчасці па спецыяльнасці.

Перабудова сярэдняй і вышэйшай школы, яе набліжэнне да жыцця з'явіцца новым этапам культурнага будаўніцтва ў нашай краіне, забяспечыць падрыхтоўку ўсебакова адукаваных людзей, здольных да самаадданай працы на карысць грамадства, актыўных будаўнікоў камунізма.

Н. ГУРСКИ,

кандыдат філалагічных навук.

Слова маці

Мне, простаі савецкай маці траіх дзяцей, хочацца далучыцца да думкі ўсіх савецкіх людзей і ад усёй душы падзякаваць партыі і ўраду за іх клопаты аб людзях, аб выхаванні моладзі ў камуністычным духу.

Усе мы, маці сваіх дзяцей, згодны з тым, што існуючая да гэтага часу сістэма выхавання нашых дзяцей сябе перажыла і далей патрабуе сур'ёзных змен. Нельга было не назіраць таго факту, што многія выпускнікі 10 класаў і вышэйшых навучальных устаноў выходзілі са сцен школ і інстытутаў беларучкамі, непрыдатнымі для простаі будзённай працы.

У пошуках лёгкай працы, з пагардай глядзячы на чар-

навую работу, сотні і тысячы юнакоў і дзяўчат гадамі сядзелі на шыі сваіх бацькоў, шукаючы, як бы дзе ўладзіцца хоць невялічкім «канцылярыстам» або паступіць зноў куды-небудзь вучыцца, абы толькі далей ад работы ў калгасе, на прадпрыемстве.

Карыстаючыся шырокімі правамі савецкай Канстытуцыі, якая адкрывае шырокую дарогу ў навуку нашым дзецям, некаторыя з нас, бацькоў, захапляліся адным бокам справы — як бы даць агульныя веды, большы круггляд свайму дзіцяці па агульнаадукацыйных прадметах, як бы больш класаў скончыў сын ці дачка. Захапіўшыся гэтым, не абцяжарвалі сваіх дзетак будзённай працай, вызвалялі іх на-

ват ад самай простаі чарнавой работы. А школа, у сваю чаргу, не прышчэплівала любоў да працы.

Зараз з гэтым будзе скончана. Сесія Вярхоўнага Савета СССР вырашыла змяніць сістэму навучання ў школах. Яе мудрае рашэнне можна толькі вітаць і радавацца за тое, што новая сістэма навучання дасць магчымасць рыхтаваць дастойную змену, сапраўдных будаўнікоў камунізма, здольных справіцца з усякай работай.

Я заўсёды імкнуся прывіваць дзецям любоў да працы, бо сама яе люблю, пазнала яе з малых год. Гэта адбіваецца на характары маіх дзяцей. Старэйшы мой сын, Анатоль, скончыўшы 7 класаў, паехаў у школу ФЗН у г. Ленінград. Пасля яе ён атрымаў 4 разрад цесляра і

першым эшалонам адправіўся па пучэўцы камсамолна асваенне цалінных зямель. Там ён прайшоў гадовыя курсы механізатараў шырокага профілю і доўгі час працаваў трактарыстам. Вярнуўшыся дамоў, ён уладзіўся працаваць у РТС, дзе набыў яшчэ прафесію шафёра. Я ганаруся тым, што мой сын можа трымаць сякеру ў руках, вадзіць камбайны, трактары, аўтамашыны ўсіх выпускаў, ганаруся яго працавітасцю, дысцыплінаванасцю, паслухмянасцю. Днямі яго прызвалі ў рады Савецкай Арміі. Спадзяюся, што і там ён вытрымае любыя цяжкасці ў баявой падрыхтоўцы, а калі спатрэбіцца, і ў баі за гонар сваёй Радзімы.

Ад шчырага сэрца ўхваляю перабудову школы.

П. І. КАРОТКИХ

Чачэрск,
Гомельская вобласць.

Якім павінна быць СЯБРОЎСТВА

Водгукі на пісьмы, змешчаныя
ў № 11 за 1958 г.

Па шчырасці

Нядаўна мы прачыталі пісьмо дзяўчат вёскі Студзянец, прысланае імі ў рэдакцыю часопіса «Работніца і сялянка», і выказваем свае меркаванні.

Выбачайце, дарагія дзяўчаты вёскі Студзянец, што мы, хлопцы, надумалі выказаць свае меркаванні па зместу Вашага пытання. Жывем мы цяпер у горадзе. Але лепшыя часіны нашага юнацтва прайшлі ў роднай вёсцы, дзе мы пазналі першыя пачуцці сяброўства. Дарагія дзяўчаты! У адносінах паміж юнаком і дзяўчынай не можа быць якіх-небудзь агульных правіл. Не можа і не павінна быць. Адносіны паміж юнаком і дзяўчынай складаюцца на працягу іх сяброўства. І многае, вельмі многае ў гэтых адносінах залежыць ад дзяўчыны. Калі ў дзяўчыны скромная вопратка, калі і на людзях яна паводзіцца скромна, які ж хлопец не зверне на гэту ўвагу, не ацэніць і не стане паважаць такую дзяўчыну. Праўда, зверне ён увагу і на такую, якая апрачана па модзе, хоць нічога ў тым не разумее, размаляе губы, шчокі, бровы і ідзе ў клуб на гулянку, каб сваімі паводзінамі і выглядам прывабіць прысутных. Увагу на яе звернуць, але паважаць не стануць, бо на такую і глядзець прыкра. Дык хіба ж з такою можа быць сапраўднае сяброўства?

Хоць мы і хлопцы, але па шчырасці, не апраўдваем тых хлопцаў, якія не стараюцца паводзіць сябе з дзяўчатамі так, як патрэбна ў сацыялістычным грамадстве.

Дзяўчаты! Вы павінны мець жаночую гордасць. Яна вельмі патрэбна ў абыходжаннях з хлопцамі.

**КАСЦЮКЕВІЧ М. П.,
ЛУЦЭВІЧ Я. М.**

г. Мінск.

Мае меркаванні

Прачытаўшы «Адказ сябру», я вырашыла таксама выказаць Вам, тав. Ластаўкіна, свае меркаванні.

Я не ведаю Вас, але з Вашага пісьма, змешчанага ў часопісе, пазнаёмілася з разумнай, чулай і сур'ёзнай дзяўчынай. Вы правільна разабраліся ў лёсе Вашага сябра. Ён памыліўся ўжо аднойчы, ажаніўшыся «выпадкова», як ён гаворыць, на незнаёмай Вам дзяўчыне. Сваімі паводзінамі ў адносінах з А. М. Вы прадухілілі другую яго памылку — кінучь сям'ю, асіраціць сына. Правільна адказалі Вы свайму школьнаму сябру: «Для шчасця сына трэба паважаць і яго маці, калі кахаць не ўмееш...». Я лічу, што Ваш учынак — дастойны прыклад для многіх маладых людзей.

Пазнаёмілася па пісьму і з Вашым сябрам. Яму можна паспачуваць, што ён так лёгкадумна падыйшоў да важнага жыццёвага пытання (іменна лёгкадумна, бо хутка расчараваўся ў сваёй жонцы). Відаць, ён слабовольны чалавек. Цяпер ён не павінен задумвацца над тым, як кінучь сваю жонку і сына, каб зноў звязаць свой лёс з Вамі. Зараз карысней падумаць аб умацаванні сваёй сям'і. Навошта паўтараць памылку, лепш з розумам выправіць першую. Хіба вінаваты яго сын, што яго бацька так лёгка прамыняў сапраўдную дружбу з Вамі на першае захапленне?

Пытанне аб каханні і дружбе ў нас часта асвятляецца ў кінафільмах і літаратурных творах. Трэба было да жаніцбы падумаць Вашаму сябру, ці можа ён жыць без Вас. Вельмі позна ён ацаніў Вашу дружбу.

Ваша жонка, тав. А. М., зразумее Вас, калі Вы да яе будзеце адносіцца з павагай. Як маці Вашага дзіцяці, я думаю, яна будзе імкнуцца не саступаць з правільнага шляху ў сямейным жыцці. У сваёй жонцы Вы будзеце мець сапраўдную сяброўку жыцця. Не такая ўжо дрэнная Ваша жонка, трэба толькі на жыццё глядзець веселей. У Вас зараз адзін выхад — не шукаць новае шчасце, а самому яго будаваць.

Н. ВОІНАВА

г. Марілёў.

Камсамольскае

Вяселле

Нядаўна ў калгасе імя Карла Маркса Антопальскага раёна Брэсцкай вобласці спраўлялася камсамольскае вяселле. Маладыя — знатная звеннявая па кукурузе Мар'я Калтунчык, звяно якой атрымала рэкордны ўраджай зялёнай масы кукурузы — па 1680 цэнтнераў з кожнага гектара на плошчы ў 8 га, і Рыгор Калтунчык — навучэнец Драгічынскай школы механізацыі.

На здымках: сяброўні Ніна Кузьміч, Поля Сахацкая і сястра Мар'я — Надзея падрыхтоўваюць маладую да вяселля. Мар'я Калтунчык і Рыгор Калтунчык едуць у аўтамашыне рэгістраваць свой шлюб.

Сакратар райкома камсамола Лявонцій Рындзюк уручае маладажонам падарунак.

Усе жадаюць Мар'і і Рыгору шчасця ў жыцці.

Фота В. Германа.

ГЛЫБОКІ ЧАЛАВЕЧЫ РОЗДУМ

«Цудатворны». Так называецца новая апавесць В. Цендракова, надрукаваная ў 5 кнізе часопіса «Знамя».

Усё гэта здарылася ў ясны веснавы дзень. Родзька Гуляеў, вучань пятага класа Гумнішчанскай школы, выцягнуў з размытага ракой абрыву напайгнілую скрыню, у якой аказаўся старадаўні абраз. Знаходка расчаравала Родзьку: ён думаў, што ў скрыні схаваны які-небудзь дзівосны скарб. Такого добра і ў бабкі цэлы кут. Але знаходка ёсць знаходка, якая б яна ні была, ёю варта пахваліцца... Не падазраваў тады Родзька, якую злавесную ролю адыграе ў яго жыцці цёмная, як бы закурная дошка, на якой ледзь прыкметна выступае светлы твар з белымі вочнымі яблыкамі і прамым, нібы шворань, носам.

Калі Родзька з'явіўся дадому і паказаў сваю знаходку маці і бабулі, праванай на сяле Грачыхай, тыя ўспудзіліся. Нечакана аказалася, што закурная дошка — вялікая каштоўнасць, што яе некалі ўкралі з царквы, і лічылася, што яна бясследна знікла. Легенда гаварыла, што вельмі даўно, год сто пяцьдзесят або дзвесце таму назад, знайшоў гэты абраз на балоце, сярод пнёў, пастушок Панцеляймон. «Пастушок тут жа перад ім апусціўся на калені і памаліўся аб здароўі хворай маці, якая васьмь ужо шмат год і зім не злезіла з печы. Калі ён прышоў увечары дадому, то ўбачыў, што маці, творачы малітвы, ходзіць па дварэ, ладзіць спархнелы паркан. Абраз аказаўся цудатворным».

Так Родзька, сам таго не ведаючы, уваскрасіў адну з наіўных легенд, якімі так багата была некалі цёмная і няшчасная зямля руская. І пачалося для Родзькі жыццё, поўнае незразумелых, абразлівых і цяжкіх падзей. Перш за ўсё на радасць і гонар фанатычнай бабулі Грачыхі, гумнішчанскай бабулі прызналі Родзьку новаўвучаным отракам Панцеляймоном. «У абы-якія рукі цудатворны не трапляе», — вырашылі яны, і Родзька стаў анёлам, адзначаным боскай рукой.

Варта ўвагі тое, што як толькі з'явілася гэтая святая рэліквія, вакол яе адразу ж згруппавалася ўсё, што было на вёсцы дурнога, злога або хітрага. Да абразы душой прыпала тупая, фанатычная да жорсткасці бабка Грачыха, розныя абымшлыя ў невуцтвае бабкі Домны, Дар'і, Секлетэі, Жарабіхі, Агнія Ручкіна, якая расплылася ад ляноты і ныцця, баязлівы, нікчэмны дзядок Сцёпа Казачок, хітры пранырлівы Мякішаў са сваёй марнай плаксухай-жонкай, брудны п'янчужка Кіндзя і вялікі дыпламат айцец Дзмітры. На першы погляд можа здацца, што няма ў тым нічога страшнага. Купка нікчэмных, нікому не патрэбных людзей верыць наіўным казкам, ну і няхай сабе верыць на здароўе. Аднак, калі глянуць глыбей, то ўсё гэта не так ужо і бяскрыўдна. А Варвара? Хіба не маці з яе «рэлігійнай прапаганды» атруціла ёй душу вечным страхам і сумненнямі? А камсамолка Фрося Кастылёва, якая вячалася ў царкве? А Родзька, чыё жыццё амаль не загубіла рэлігійная бабка? Не, зусім гэ-

та не так ужо проста, як можа здацца на першы погляд.

Вось над гэтым і задумаўся пісьменнік. Сваёй апавесцю ён прабуе падказаць нейкія шляхі барацьбы. І няхай апавесць не дае вычарпальнага адказу на пытанне, але ў ёй ёсць галоўнае: яна раскрывае сапраўдную сутнасць рэлігійнага фанатызму, пераконвае ў тым, што царква не абыхвава да сімпатый моладзі, што яна вядзе і будзе весці сваю барацьбу, няхай сабе асцярожна, павольна, але тым небяспечней і каварней...

Сутнасць гэтай палітыкі вельмі трапна паказаў пісьменнік праз вобраз айца Дзмітрыя. З выгляду паважны стары з сівымі да блакіту валасамі і барадой, ён дзейнічае тактычна, разумна, з падыходам, улічваючы псіхалагічныя асаблівасці кожнай асобы. Спрытна прыкрыўшыся законам аб свабодзе веравызнання, ён гаворыць, што вера не з'яўляецца небяспечнай для дзяржавы, хутчэй наадварот. Не можа ён не ведаць, што старая Грачыха сілай, літаральна за валасы цягне ўнука ў святыя праведнікі, але яму выгадна гэтага не заўважаць, і ён не заўважае. Айцец Дзмітры ўсё вельмі добра бачыць і гатовы выкарыстаць любое ўпушчэнне ўлады. «Гэта не толькі божы агітатар, ва славу госпада дзейнічае не аднымі словамі. Гумнішчанскі калгас каторы ўжо год не збярэцца паставіць новы клуб, сельская бібліятэка знаходзіцца ў адным пакоі з сакратаром сельсавета, а тут колькі вам трэба: сто тысяч, дзвесце, трыста — калі ласка, не шкода сродкаў для выгоды бабкі Грачыхі, каб не бегала за дванаццаць кіламетраў да ўсяночнай, мела храм пад бокам, без асаблівых клопатаў несла туды свае працы і эканомію здабытыя пятакі». Ясна, што барацьба за душы веруючых — гэта барацьба за існаванне, бо хто будзе карміць айца Дзмітрыя, калі не застанеца на зямлі ніводнага фанатыка хрыстовай навуцы.

Айцу Дзмітрыю процістаіць у апавесці старая заслужаная настаўніца Параскева Пятроўна. Добра ўсведамляючы сутнасць палітыкі царквы наогул і айца Дзмітрыя ў прыватнасці, яна не мае намеру адступіць перад цёмнымі сіламі, кінуць свайго вучня Родзьку Гуляева на волю лёсу. Калі айцец Дзмітры ёй заяўляе: «Мы нікога, Параскева Пятроўна, не цягнем да праваслаўнай веры за вушы», яна адказвае: «Калі б вы цягнулі за вушы, тады наша размова была б больш проста. Вы існуеце, гэтага ўжо даволі». Так, гэтага даволі, каб існавала бабка Грачыха, каб яна ў лютасці сваёй атупляла свядомасць Варвары і каб Варвара, даведзеная маці да поўнай няздольнасці думаць і меркаваць, калечыла жыццё адзінаму сыну Родзьку. Цэлы злавесны ланцуг, пачатковае звяно якога — царква, свяшчэннік.

Родзьку сілай надзелі крыж на шыю, Родзьку не пускаюць ні да стала, ні ў школу, пакуль ён не перахрысціць ілба. Родзьку акружыў рой шамкаючых бабулек і нікчэмных істот, якія абвясцілі яго сваім святым. На вуліцу сорамна па-

казацца Родзьку Гуляева, пацямнелі для яго ранейшыя хлапечыя радасці. Сапраўднае, велізарнае гора аглушыла і прыдушыла хлопчыка. А яшчэ зусім нядаўна ўсё на свеце было так добра, і будучыня абяцала яму новыя радасці. Родзька марыў стаць мараком, бясстрашна пераплываць моры і акіяны. А цяпер які ж ён марак з крыжам на шыі? Усё страчана, растаптана, забіта. Па-дзіцячаму мяркуючы, што ўся бяда ў праклятай дошцы-абразе, Родзька ў прыпадку распачы ўдарыў цудатворнага сякерай. Жорстка збіты бабкай, Родзька кідаецца ў рэчку. Чаго ж варта такая «добраахвотная» вера, ратуецца ад якой, хлопчык не бачыць іншага выйсця, апрача самагубства?

Уся апавесць — глыбокі чалавечы роздум: як быць, якія ўжыць дзейсныя захады? З аднаго боку, безумоўна, мае рацыю загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Кучын, які гаворыць: «Старыя прыёмчыкі барацьбы — схапіць папа за бараду і вытурываць яго з храма — даўным-даўно асуджаныя як шкодныя. Цяпер мы ідзем у наступленне на рэлігію не лобавай атакай, а павольным, паступовым націскам. Нельга за год, за два, нават за дзесяцігоддзі знішчыць тое, што ўрасла тысячагоддзямі. Стогадовае дрэва не паваліш ударам кулака, яго трэба падкопваць знізу, з карэння». Усё гэта правільна, правільна і тое, што найлепшая барацьба з рэлігіяй — гэта заможнае жыццё, кіно, электрычнасць, радыё, клубы. Недарма ў перадавых калгасах няма веруючых сярод моладзі, ды і сярод старых застаецца іх усё менш. З усім гэтым не можа не згадзіцца і Параскева Пятроўна. Але хіба можна кіравацца толькі гэтым меркаваннем? Трывожна і патрабавальна гучыць пытанне Параскевы Пятроўны, звернутае да Кучына: «Але што нам рабіць цяпер? Што рабіць з Родзем Гуляевым? Я ж, яго настаўніца, не магу супакоіцца размовамі аб паступовым наступленні на рэлігію?». Разам з Кучыным яна знаходзіць спосаб выратаваць Родзьку, вырваўшы яго з-пад улады бабкі. І не толькі Родзьку, але і Варвару, якая пад уплывам перажытага як бы прачнулася душой, набыла дар самастойнага мыслення. Калі Родзька паправіцца, яна пойдзе разам з ім ад маці і будзе жыць з ім асобна.

Канец гэты як быццам нічога не вырашае ў плане пастаўленай праблемы. Але гэта няправільна. Рашэнне, калі ўдумацца, ёсць. Можа быць, яно і не адзіна правільнае, але ў кожным разе заслугу ўвагі. І вось аб чым яно гаворыць. Так, рэлігія з часам адамрэ, як адміраюць усякія забавоны. Але мы не можам чакаць склаўшы рукі. Мы павінны ўжо сёння, зараз актыўна адбіваць любыя вылазкі чужога нам ідэалагічнага лагера, якія скажваюць свядомасць і жыццё нашых людзей. Кожны з нас у падобных выпадках абавязаны паказаць сябе чалавекам непрымірым, гатовым змагацца да перамогі, як змагалася за Родзьку яго настаўніца Параскева Пятроўна.

ПАЙШЛІ госці. За цёмным
акном у апошні раз да-
неслася плаксіза:

— Ножанькі мае, ножанькі...

Бабка прыняла свечкі з аб-
раза, пагасіла лямпу. У кутку
засталася лампадка; на ўсю
цёмную хату толькі яна адна
лунала ў паветры зеленкава-
тым сонным матылём.

То хрысцячыся, то застызаю-
чы з бязмоўным шэптам на гу-
бах, то з размаху схіляючыся
да падлогі, бабка памалілася перад сном.

Проста скроены чалавек. Наадбівала паклонаў, буркочучы
і крэкчучы, узабралася на прастылую печ, соладка вохкаючы,
выпрастала там косці, і праз момант пачуўся густы храп...

Затое Варвара, падаткнуўшы коўдру, споўзшую з Родзькі,
што раскідаўся ў сне, у адной кашулі, распасціўшы па спіне
валасы, апусцілася голымі каленямі на халодную падлогу, за-
чаравана ўставілася на нерухома агеньчык лампадкі.

Хрыпіць старая Грачыха за сцяной. За акном прашумеў ве-
цер у маладым лісці чаромхі. Здалёк спрасонку гаркнуў пе-
вень, але, відаць, несвоечасова: ніхто яму не адгукнуўся.
Ціха.

Варвара склала лодачкай на грудзях рукі, пачала бязладна
шаптаць:

— Божа літасцівы... Мікола-ўгоднік.. У вечнай трызозе
жыву... Дапамажы і прывядзі да розуму мяне...

Кожны вечар, накіраваўшы твар у кут, застаўлены абразамі,
Варвара шэпча: «Дапамажы, божа!»

І так ужо шмат год.

Калісьці, у дзеўках, нічога не баялася, не заглядвала са
страхам у заўтрашні дзень, не верыла ні ў бога, ні ў чорта,
за стол садзілася, не перахрысціўшы ілба, на буркатню маці,
старой Грачыхі, адказвала:

— Хопіць ужо ныць! Адышла цяпер мода, хрысціся сабе
на здароўе, калі падабаецца...

Самай вялікай трывогай у той час было — прыйдзе ці не
прыйдзе Сцяпан на абрыў, да спаракнелай бярэзіны. Ішла вай-
на, хлопцаў на вёсцы было не густа; ён таксама ў адпачынак
прыехаў пасля шпіталю, кульгаў на параненую нагу. Вейкі ў
яго былі, што ў дзяўчыны, вочы цёмныя, ласкавыя, на гіта-
ры іграў, падпяваў: «Распрастайся, жыта гонкае, тайну свята
захавай...» Сам у гэты час хітравата пасмейваўся... Нямала ў
Гумнішчах маладых дзевак, але і яна, Варвара, была не з
апошніх — не рабая, не крывабокая; бывала, прытуліцца Сця-
пан да высокіх гру-
дзей — замрэ, як дзі-
ця. Страшэнная вера
ахоплівала тады —
ніякая сіла не адарве
яго. «Распрастайся,
жыта гонкае...». За
цэлы месяц, пакуль
Сцяпан Гуляеў жыў у
адпачынку, не прапу-
сцілі ніводнай ночы.
Нічога тады не бая-
лася Варвара, ні ў
каго не збіралася
прасіць дапамогі, па-
мятаць не памятала
бога...

Але вось скончыў-
ся тэрмін, праводзіла Сцяпана. Не
саромячыся, як жонка, перад усёй
вёскай вісела на шыі, плакала ў го-
лас: «На ка-аго-о ты мяне-е пакі-
да-аеш!»

Праводзіла, і вось тут якраз па-
чала задумвацца: ці вернецца, на
фронт жа паехаў, дзіця будзе, ста-
рая маці — па дому толькі памоч-
ніца, раптам ды прыдзецца кука-
ваць саламянай удавою? Вярнуць бы!
Калі б можна, на карачках праз ля-
сы, рэкі, гарады папаўзла да яго. Як

— Дапамажы і прывядзі да розуму мяне...

Трудатворны

В. ЦЕНДРАКОУ

УРЫВАК З АПОВЕСЦІ

Мал. А. Кашкурэвіча.

дапамагчы?! Чым?! Сядзі, аблівайся халодным потам пры
думцы, што ўсё хутка так скончылася... Скончылася?! Не,
нельга гэтага дапусціць! Нешта трэба рабіць!..

Старая Грачыха бачыла ўсё, не перастаючы павучала:

— Хопіць мучыць сябе. Сохнеш ды кроў псуеш без па-
трэбы. Маліся лепш. Маліся! Забыла бога, вось што. Гардыня
заела. І за гэтую гардыню сваю хіба такія пакуты пакутніц-
кія цярэць будзеш!

Нешта трэба рабіць Варвары. Страхі адольваюць. Можна, і
сапраўды мае рацыю маці: ніякай іншай рады не прыду-
маеш. І тады ўпершыню Варвара пачала вечарамі непаслух-
мянымі ад хваляванняў і трывогі губамі маліць шэптам: «Да-
памажы, божа!»

Ці то малітвы дапамаглі, ці само па сабе пазінна было так
здарыцца, вярнуўся Сцяпан пасля дэмабілізацыі. Тыя ж баб-
скія вейкі, тая ж спрытная паходка, толькі без прыкульг-
вання, а вочы, не тое што ранейшыя, халадней, і песеньку
з хітрынкай не ўспамінаў: «Распрастайся ты, жыта...»

Напалоханая, аслабеўшая ад вечных страху, Варвара ўпотаі
прасіла: «Дапамажы, божа! Трывожная душа цяпер у Сцяпа-
на, супакой яго, вярні мне яго ласку». Але Сцяпан не супа-
койваўся, зласліва бурчэў:

— Нудна тут. Акурат шэрсцю абрасцеш.

Потым нечакана сарваўся, пакаціў у горад, паступіў на
мэблеву фабрыку, паабяцаўшы, што, як толькі ўладзіцца,
выкліча да сябе Варвару з Родзькаю.

Хто ведае, як бы павярнулася жыццё, калі б Сцяпан тры-
вала застаўся дома. Была б сям'я, як ва ўсіх, — без шчар-
бінкі. Ёсць муж і бацька, гаспадар і апора, з ім і клопаты
папалам і хоць якая бяда ў паўбяды. Які там страх перад
заўтрашнім днём, калі побач моцнае мужчынскае плячо: ве-
дай жыў, і бога варушыць нечага!

Але Сцяпан паехаў, і няма цвёрдай надзеі, што вернецца.
Адна апора ў сямейных справах для Варвары — старая Гра-
чыха. А тая сама на сябе не спадзяецца, усё ў бога дапа-
могі шукае, што ні дзень, то дзяўбе: «Маліся! Маліся! Апра-
ча, як у бога, ні ў каго рады не знойдзеш. Ён усёмагутны!..»

І Варвара вечарамі стаяла на каленях, кланялася ў кут, за-
стаўлены абразамі:

— Дапамажы, божа! Маці божая, заступніца, не абыйдзі
літасцю сваёй. Не загуляў бы Сцяпан на старане. Не паквапіў-
ся б на гарадскую, маляваную і пудраную...

Якая там перабегла Варвары дарогу, маляваная ці немалая-
ваная, але Сцяпан дамоў больш не вярнуўся. Спачатку высы-
лаў грошы і скупыя пісьмы, потым толькі грошы, ды і тыя з
перабоямі.

Здарылася самая вялікая бяда, большай быць не можа.
Здавалася, паколькі так вышла, чаго ўжо далей баяцца —
скінь страх, азірніся цяроза навокал. Але напалохана жыц-
цём Варвара.

Родзька непаседай расце, дзень у дзень на рацэ прападае.
Страшна, раптам ды здарыцца грэх — утопіцца... Крый, божа!

Настаўніца Параскева Пятроўна на яго скардзіцца: урокі
нібы дрэнна рыхтуе... Страшна, раптам ды вахлак вахлаком
вырасце. Дай, божа, розум шалапутнаму!

Карова дрэнна паела — страшна!

Сабака ноччу на месяц выў — страшна!

Раніцай дарогу чорная кошка перабегла — ох, не на дабро!
Навокал страхі божыя. Нялёгка жыць. Ратуй, Хрыстос, і па-
мілуй ад усякай напасці.

Храпіць на печы бабка. Заледзянеў у нерухома-сці агеньчык
лампадкі, ледзь-ледзь асвятліў два шэрыя бялкі ды вузкі нос
на новым абразе. Ужо распяваліся пеўні на волі. Выверну-
ла душу — і на бакавую: заўтра ўставаць рана.

Варвара паднялася з каленак. Ступаючы босымі нагамі па
вузлаватых ад сучкоў масніцах, прайшла да ложка. Там,
уваткнуўшы ў палінялую падушку неслухмяныя віхры, спіць
Родзька. Коса свеціць месяц на заплішчаныя вейкі, упартыя
бабчыны скулы, баячку на губе.

«Горанька маё... Гэта ж святы абраз яму з'явіўся... Ці на дабро? Не здарылася б чаго... Другі Панцеляймон-праведнік... Цуд, ды і толькі... Аха-хоханькі!» — Варвара соладка пазяхнула, пачала асцярожна адсоўваць Родзьку, што скруціўся пад коўдрай:

— Пасунься, дзіцятка. Дай мамцы месцейка...

Ранкам Родзька, як заўсёды, збіраўся ў школу: завязаў кнігі і сшыткі ў старую мамчыну хустку, надзеў піянерскі гальштук і, доўга слінячы далоні, разгладжваў памятыя канцы на грудзях (учора пасля школы ўвесь дзень цягаў яго скамечаным у кішэні), потым кінуўся да стала:

— Давай, бабуля, есці. А то спазнюся.

Бабка замест таго, каб прабурчэць звычайнае: «Паспееш яшчэ натрэскацца...», — разагнулася ля печы, пайшла за перагародку, хутка вярнулася, хаваючы нешта ў выцягнутым кулаку.

— А ну, дзіцятка... — паклікала яна.

Родзька з падазронасцю пакасіўся на яе асцярожна сціснуты кулак, у якім нібы варушылася жменя жывых тараканаў.

— Вось, адзень, золатца, на добрае здароўе. Хопіць ужо нехрысцем бегаць.

Перад Родзькіным носам закачаўся на тоўстай шаўковай нітцы маленькі медны крыжык. Родзька з хвіліну атупела моргаў, потым заліўся чырванню ад шыі да кончыкаў вушэй, уцягнуў галаву ў плечы.

— Яшчэ чаго выдумала? Навошта мне...

— Нельга, родненькі, ты цяпер у бога на прыкмеце. Не мне, нябось, не бабцы Жарэбісе цудатворны адкрыўся. І не выдумляй, ягдка, бога гнязіць непаслушэнствам. Ну ж, на цябе з малітваю...

Родзька яшчэ больш скурчыўся, адступіў назад:

— Не адзену.

— Ах, які ты... — Бабка працягнула руку. Родзька адскочыў; светлыя, з грачыінскай жаўцізнай вочы бліснулі зацавана.

— Ну, чаго казлом скачаш?

— Памру — не адзену! Рабяты даведаюцца — начыста засмяюць.

— Дзеля чаго хваліцца табе перад імі? Кожны ўсяк па сабе жыве, усяк сваю душу ратуе. Хавай сабе патаемна і радуйся.

Увайшла маці ў туга завязанай хустцы, старыя боты запырсканы гразцю, відаць, толькі што з баранавання або ад парнікоў — уся ружовая ад хуткай хадзьбы па слаўным ранішнім халадку, у прыжмураных вачах пад бялявай хусцінкай пазек — дабрата.

— Зноў з бабуляй не паладзіў?

Родзька кінуўся да яе:

— Мам, скажы, каб не адзязала. Навошта мне крыж. Што я, старая?.. Вось даведаюцца ў школе...

Маці нерашуча адвела вочы ад бабкі:

— А можа, і сапраўды не адзяваць? Сама ведаеш: у школе не пахваляць.

Бабка разагнулася, падабрала губы, сціснула ў карычнезы кулак крыжык.

— Ахоўваеш усё? Ты яму душу захавай. Гнеў божы, бадай, куды страшней, чым настаўніца зымачку дасць.

— Не гневаўся ж, маці, бог на яго дагэтуль. Нават міласцю сваёй адзначыў.

— Ой, Варка, падумай: міласць гэтая ці не асцярога? Пакуль Родзька хадзіў без адметкі, яму ўсё даравалася. А цяпер проста сорам хлопцу крыж на шыі не насіць.

Маці здавалася:

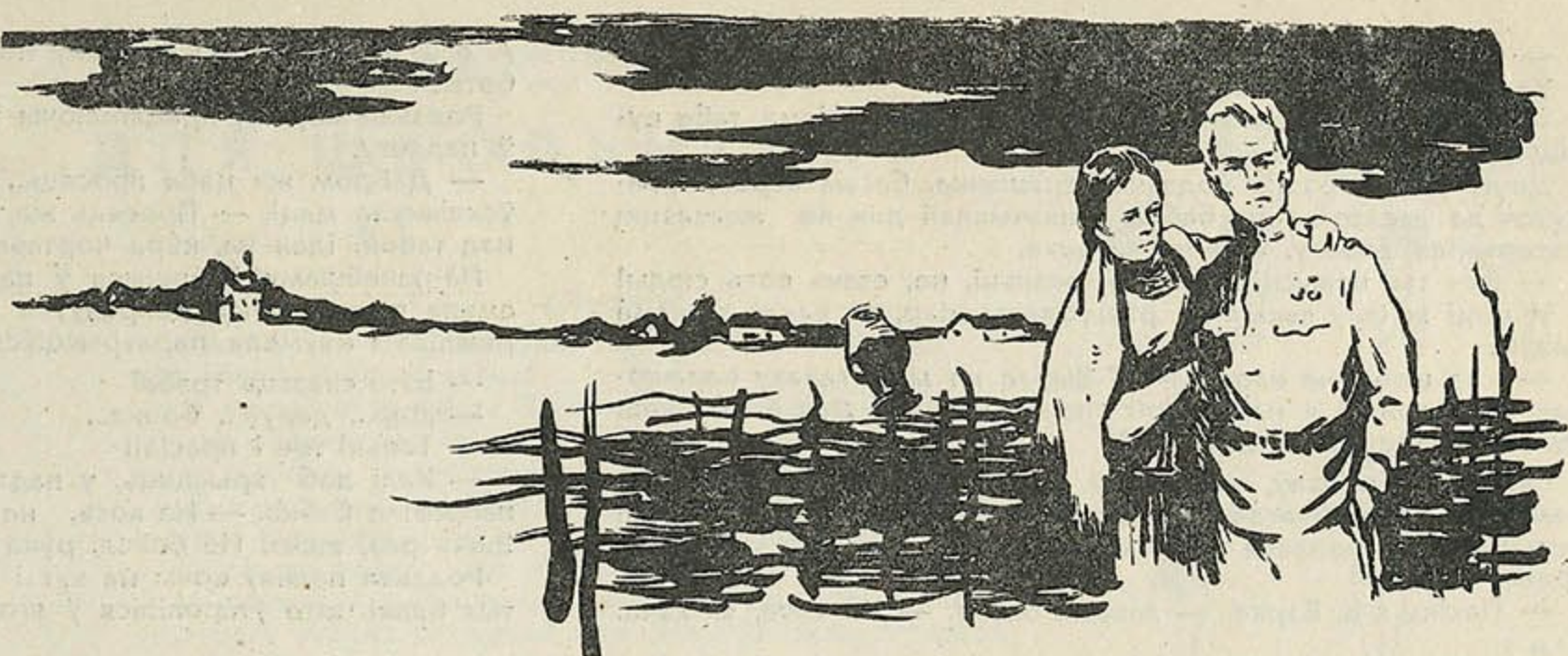
— Проста не ведаю. Што возьмеш з малога ды няцямлівага?

— Для бога што малы, што стары — усе роўныя, усе аднолькава рабы божыя. Вось зваліцца бяда, інакш тады заспяваеш, успомніш, што чыстую дробязь для бога адмовіла. Ды і што казаць, тфу! Крыж на шыю сыну сорам павесіць.

І маці здалася:

— Надзень, Родзенька, крыжык, надзень, будзь разумны.

— Скажы — не адзену.

Нудна тут, акурат шэрсцю абрасцеш.

— Вось бог убачыць тваю ўпартасць.

— Пляваў я на бога вашага! Ведаў бы, гэты абраз і выкопваць з зямлі не стаў, я яго б у рэчку кінуў!

— Аксісія! Аксісія, паганец! — зыкнула бабка. — Ціпун табе на язык! Вось яно, Варка, патуранне...

На шчоках маці выступілі ліловыя плямы, шырока расстэленыя вочы звужыліся ў шчыліні, рукі падняліся да грудзей, хутка перабралі пальцамі ўсе гузікі на старэнькай кофце.

— Дабром цябе просяць. Ну!.. Маці, дай мне крыж. Я дык надзену на неслуха.

— Не, няхай ён раней перахрысціцца. Не, няхай ён у бога прабажэння папросіць. Няхай скажа спачатку: «Даруй, божа, мой грэх».

На сцяне, пад фатаграфіямі ў кардонных рамачках, вісеў стары салдацкі рамень, што застаўся ад бацькі. Маці зняла яго з цвіка, упілася ў Родзьку прыжмуранымі вачыма, застрашваючы, пераклала рамень з рукі ў руку.

— Чуў, што табе старэйшыя кажуць?

Скурчыўшыся, узняўшы плечы, выставіўшы ўперад белабрысыя віхры, глядзячы спадылба, як ваўчок, насцярожана бліс-

Аксісія, аксісія, паганец!

каючы вачыма, Родзька ціха-ціха падсоўваўся да дзвярэй, накручваў на палец канец чырвонага гальштук.

— Права... права не маеце.

— Вось я скіну штаны і распішу права...

— Правільна, Варанька, правільна. Бачыш, разумнічак...

— Вось я ў школе скажу ўсё...

— Няхай толькі сунуцца — я настаўнікам тваім вочы ўсе павыдзіраю. Нябось, не іхняя справа... Каму газораць?!

— Правільна, Варанька, правільна.

Родзька скурчыўся мацней, з нянавісцю страляючы вачыма то ў бабку, то ў маці, ледзь прыкметна рушыў плячом у бок дзвярэй.

— Скідай боты! Ну, хутка!.. Ні ў якую школу не пушчу. Ну! — Рука маці балюча тузанула за віхры. — Хрысціся, шчанюк!

— Скажу вась усім! Скажу! Ой...
 Удар рэменя прыйшоўся па плячы.
 — Скідай боты! Жыва!.. Няма табе школы! Няма табе вуліцы! На замок замкну!
 Другі ўдар, трэці... Родзька страшэнна, басам зароў, ірвануўся да дзярэй, але бабка з нязвычай для яе жвавасцю перапыніла дарогу, схпіла за вуха.
 — Бач ты, нячысцік. Не, даражэнькі, не, стань вась сюды!
 У маці ж быў чырвоны, разгублены твар, на вачах таксама слёзы.
 — І за што мне кара такая? Вырас на маю галаву варажонак. Калі толькі я над табой управа вазьму? Доўга будзеш яшчэ ўпірацца, мучыцель мой?
 Родзька ўскліпаў, уздрыгваў цэлам, размазваў слёзы рукавом чыстай, адзетай для школы кашулі; яго правае вуха палымнела, здадалася цяжкім, як наліты крывёй петушыны грабенчык.
 — Пакінь яго, Варка, — заязіла бабка. — Не хоча, як хоча.

А есці не атрымае і ў школу не пойдзе. Сказалі табе, скідай боты!

Родзька маўчаў, працягваючы ўскліпаць, упёршыся вачыма ў падлогу.

— Дабром жа цябе просяць.. О-о, божа! — у распачы ўсклікнула маці. — Просьцяць жа, прося-аць! Ці доўга тырчэць над табой, ідал ты, кара чортава!

Па-ранейшаму ўпёршыся ў падлогу позіркам, Родзька нясмела падняў руку, дакрануўся трыма пальцамі да ілба, сарамліва і няўмела перахрысціўся.

— Што сказаць трэба?

— Дар... даруй... бо-жа...

— Толькі тое і прасілі!

— Калі лоб хрысціць, у падлогу не глядзяць, — суро́ва напавіла бабка. — На вась, на святы абраз перахрысціся. Яшчэ раз, яшчэ! Не бойся, рука не адсохне.

Родзька падняў вочы на кут і ўбачыў скрозь слёзы сярдзітыя бялкі, што ўтаропіліся ў яго з цёмнай дошкі.

ПАРАДЫ БАЦЬКАМ

БЕРАГЧЫ ЗРОК І ПАСТАВУ ДЗЯЦЕЙ

Кожнаму з бацькоў прыемна мець дзяцей з добрым вострым зрокам і правільнай прыгожай паставай, якая так пасуе чалавеку. Чаму ж нярэдка сустракаюцца юнакі і дзяўчаты з непрыгожай, згорбленай паставай, з прыжмуреным позіркам праз акуляры?

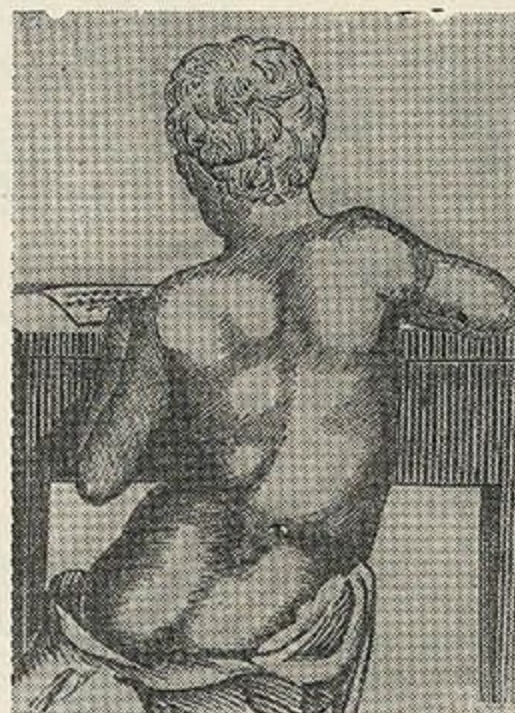
Прычын шмат. Аднак важнейшымі з'яўляюцца няправільная пасадка школьніка ў часе вучэбных заняткаў і дрэннае асвятленне рабочага месца.

На ўроках і за хатнім заданнем школьнік выседжвае звычайна ад 5 да 8 гадзін у дзень. Таму вельмі важна, каб ён карыстаўся зручнай мэбляй. Трэба памятаць, што размеры цела дзіцяці не адпавядаюць размерам цела дарослага чалавека, што мэбля, прызначаная для дарослых, непрыдатна для дзяцей. Правільна сядзець дзіця зможэ толькі ў тым выпадку, калі мэбля для яго падобрана па росту. На такой мэблі вучань не будзе залішне нагінацца або звешваць галаву, кнігі і сшыткі, што ляжаць на стала, будуць у нармальнай адлегласці ад яго вачэй, а іменна — у 30—35 см.

А што мы наглядаем, калі розніца ў вышыні стала і крэсла больш ці менш нормы? У такім выпадку дзіця або будзе цягнуцца правым плячом уверх, няправільна згінаючы пазваночнік, або пачне гарбаціцца (глядзі рысунак). Калі крэсла занадта далёка ад стала або калі дзіця не аперлася на спінку крэсла, то праз некаторы час, сціскаючыся, яно пачне ўсё больш нахіляцца ўперад, пакуль не абярэцца грудзмі аб край стала. Што пры гэтым атрымаецца? Зусім ясна, што ў дзіцяці няправільна сагнуцца пазваночнік, будуць сціснуты грудзі і живот, скароціцца нармальная адлегласць ад вачэй да паверхні стала, што садзейнічае блізарукасці.

Аб школьным уплыве на здароўе дзяцей нязручнай для іх мэблі настойліва папярэджаў выдатны рускі гі-

гіеніст прафесар Ф. Ф. Эрысмен. «Кожная гадзіна, — пісаў ён, — праведзеная за такім сталом (які не адпавядае росту дзіцяці. — Д. Л.), садзейнічае развіццю блізарукасці, пераходзіць у свабоднаму развіццю ды-

Пастава цела дзіцяці, якое сядзіць за высокім сталом.

хальных органаў, садзейнічае скрыўленню пазваночнага слупа, адным словам — дзейнічае разбуральна на дзіцячае цела».

У якіх жа ўмовах займаюцца дома нашы школьнікі?

З дапамогай настаўнікаў 54 і 49 сярэдніх школ г. Мінска мы правярылі 126 кватэр вучняў I—VII класаў. Выявілася, што са 126 сталоў і такой жа колькасці крэслаў, якімі карысталіся вучні, не адпавядалі росту дзяцей усе 126 сталоў і 122 крэслы! Пераважная большасць вучняў, рыхтуючы ўрок, не магла карыстацца спінкамі крэслаў з-за празмерна вялікай глыбіні сядзення або адсутнасці спінак (частка дзяцей сядзела на табурэтках) і была

вымушана сядзець у няправільнай, шкоднай для здароўя позы.

Зусім відавочна, што наша прамысловасць павінна арганізаваць масавую вытворчасць спецыяльнай хатняй мэблі для школьнікаў. Віцебскі горпромкамбінат і Маладзечанская мэблевая фабрыка паспяхова асвоілі вытворчасць сталаў і крэслаў з пад'ёмнымі вечкамі, прыдатных для вучняў рознага росту. На жаль, далей вырабу пробных узораў справа не ідзе.

Што ж рабіць бацькам пры адсутнасці дзіцячай мэблі?

Каб стварыць дзецям нармальныя ўмовы для работы, не трэба падразаць ножкі сталоў і крэслаў, а трэба зрабіць для дзіцяці падстаўку пад ногі і накладкі на сядзенне і на спінку крэсла. Дакладныя памеры мэблі патрэбны для школьнікаў рознага росту. Бацькі могуць атрымаць яе ў кожнай школе.

Праверка хатніх умоў работы вучняў таксама паказала, што многія бацькі не надаюць значэння правільнаму асвятленню рабочага месца вучня. Толькі ў 70 выпадках з 126 рабочае месца школьнікаў асвятлялася злева, як гэта і патрэбна. У 44 выпадках святло падала на рабочае месца дзіцяці спераду, у 5 — справа і ў 7 — ззаду. Лямпы, якімі карысталіся вучні пры штучным асвятленні, часта не мелі абажураў, і электрычнае святло сляпіла вочы дзецям. Вокны, праз якія асвятлялася ўдзень рабочае месца школьніка, нярэдка былі залішне зацненены кветкамі або фіранкамі.

Уважлівыя, клапацілівыя адносіны бацькоў да хатняй мэблі і асвятлення рабочага месца школьніка заспакояць дзяцей ад парушэння паставы і блізарукасці. Вельмі сур'ёзнай мерай папярэджання гэтых хвароб з'яўляецца таксама фізічная загартоўка дзяцей і сістэматычны ўдзел іх у пасільнай фізічнай працы.

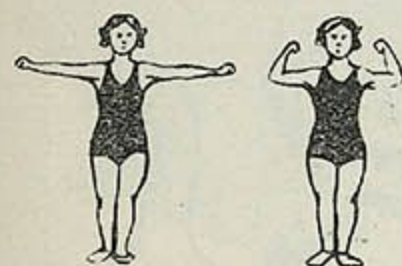
Д. ЛЯШЧЫНСКІ,

кандыдат педагагічных навук.

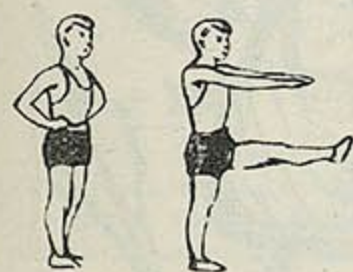
1 КОМПЛЕКС

1

2

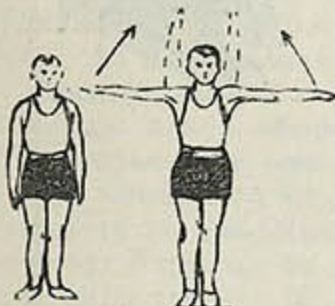
3

4

5

6

ПРАКТИКАВАННІ ДЛЯ ПІЯНЕРАУ 3—4 КЛАСАУ

Пачынай зарадку з хадзьбы на месцы на працягу

Пачынаючы з навучальнага года, у 57-й школе-інтэрнаце г. Мінска ранішняя зарадка вучняў праводзіцца на адкрытым паветры. Зараз сярод вучняў інтэрната рэзка скарацілася колькасць прастудных захворванняў. У кожным класе для правядзення зарадкі выдзелен вучань.

На здымку: вучань 4-га класа Віктар Зазноў праводзіць ранішнюю зарадку.

ГІМНАСТЫКА ДЛЯ ШКОЛЬНІКАУ

«Закаляйся!
Если хочешь быть
здоров!»

Каго з нас не бадзёрыць, чый настрой не ўзнімае гэтая спартыўная песенька!

А як загартуюцца? З чаго пачынаць? Для гэтага зусім не абавязкова быць чэмпіёнам свету ці нават самым сярэднім спартсменам...

Дужых і на-сапраўднаму загартаваных людзей шмат і сярод неспартсменаў. З чаго ж яны пачыналі, якога рэжыму трымаліся, каб «забыць пра дактароў»?

А пачыналі яны і цяпер не пакідаюць кожны дзень займацца вельмі карыснай для здароўя фізкультурнай зарадкай.

Як яе трэба рабіць, чытайце ніжэй.

15—20 секунд, старайся высока падымаць калені.

Першае практыкаванне. Стань прама, пяткі разам, наскі паасобку. На лік 1—2 рукі ўперад, уверх. Удых. На лік 3—4 рукі ў бакі, уніз. Выдых. Паўтарай практыкаванне 3—4 разы.

Другое практыкаванне. Стань прама, рукі ў бакі, кісці сціснуты ў кулак. На лік 1 сагну рукі да плячэй, на лік 2 рукі разогні. Выконвай практыкаванне 6—8 разоў.

Трэцяе практыкаванне. Ногі разам, рукі на поясе. Падымі левую нагу ўперад, стараючыся ёю дакранацца адначасова далонь выцягнутых рук. Гэты ж рух паўтары зноў, але ўжо правай нагой. І так 4—5 разоў.

Чацвёртае практыкаванне. Рукі разведзі ў бакі, ногі пастаў на шырыню плячэй. На лік 1—2 нахіляй тулава ўлева, рукі за галаву. Удых. На лік 3—4 выпрастайся. Удых. Паўтарай гэтае практыкаванне і ў той і другі бок 4—6 разоў.

Пятае практыкаванне. Рукі на поясе. На лік 1—2—3—4 чатыры прыжкі на месцы. Потым на гэты ж лік чатыры крокі на месцы. Выконвай практыкаванне 4—6 разоў.

Шостае практыкаванне. На лік 1—2 рукі ў бакі, уверх. Удых. На лік 3—4 рукі ў ба-

кі, уніз. Выдых. Прапрабуй практыкаванне 3—4 разы.

ПРАКТИКАВАННІ ДЛЯ ПІЯНЕРАУ 5—6 КЛАСАУ

Хадзьба на месцы 20—30 секунд.

Першае практыкаванне. Ногі разам, рукі за галаву. На лік 1—2 рукі ўверх, у бакі. Удых. На лік 3—4 рукі за галаву. Выдых. Паўтарай 4—6 разоў.

Другое практыкаванне. Ногі разам, рукі ў бакі. На лік 1—4 чатыры кругі рукамі ўперад. Потым той жа самы рух, але ў адваротны бок. Выконвай 3—4 разы.

Трэцяе практыкаванне. Рукі на поясе. На лік 1—2 прысядзь на наскоках. Выдых. На лік 3—4 падыміся. Удых. І так 6—8 разоў.

Чацвёртае практыкаванне. Пастаў ногі на шырыню плеч. На лік 1—3 зрабі тры «пружынычыя» нахілы ўперад, стараючыся дакранацца падлогі пальцамі рук. Выдых. На лік 4 выпрастайся. Удых. Паўтарай практыкаванне 6—8 разоў.

Пятае практыкаванне. Ногі асобна, рукі на поясе. На лік 1—4 пачынай кругавы рух тулавам: уперад — выдых, у бок, назад — удых. Прапрабуй гэтае практыкаванне па 2—3 разы ў кожны бок.

2 КОМПЛЕКС

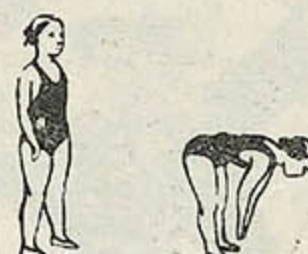
1

2

3

4

5

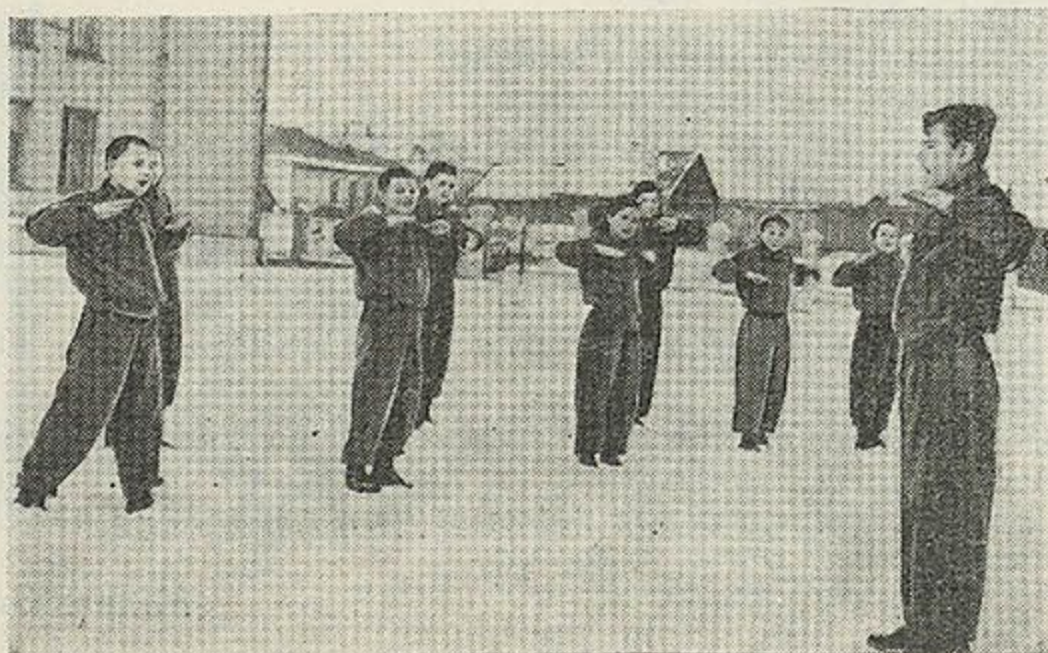

6

Шостае практыкаванне. Рукі дакранаюцца плячэй. На лік 1—3 павольна падымай рукі ўверх. Удых. На лік 4 рукі апускай да плячэй. Выдых. Выконвай практыкаванне 6—8 разоў.

Сёмае практыкаванне. На лік 1 прыжком ногі асобна, рукі ў бакі. На лік 2 прыжком ногі разам. Скачы так 15—20 секунд.

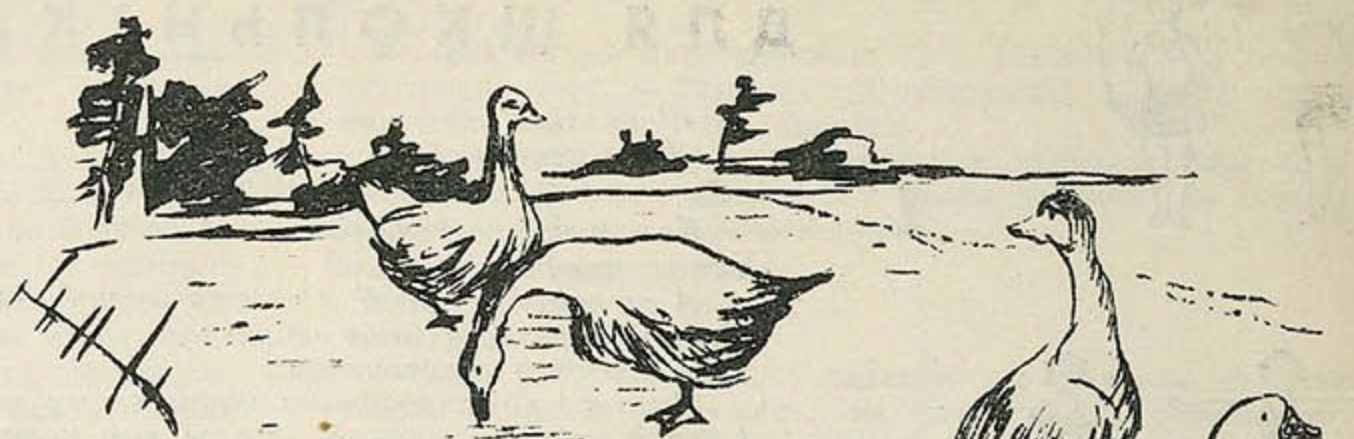
Восьмае практыкаванне. На лік 1—2 рукі павольна падымай уперад, уверх. Удых. На лік 3—4 рукі разводзь у бакі, уніз. Выдых. Паўтарай практыкаванне 3—4 разы.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ

Верабейка

Верабейка ўвесь дрыжыць:
— Як тут жыць? Як пражыць?
Набліжаецца зіма,
А валёначак няма.
Чык-чырык! Чык-чырык!
Я ад холаду адвык!
Слаба грэе мой пушок
І азяб я, і прамок.
Вечер, холад і дажджы...
Як тут жыць? Як пражыць?
Чык-чырык! Чык-чырык!
Чуем мы тужлівы крык.

Гыля, гыля, гусачкі

Падняліся гусі у палёт,
Падаюць на рэчку, а там лёд.
Ім у ногі холадна: — Га, га, га!..
Пачынаюць коўзацца і кульгаць.
— Гыля, гыля, гусачкі, у свой кут,
Лапы памарозіце вы вось тут!..
Гусі супыніліся і стаяць.
Колькі іх? Палічым... Ажно пяць!
Пяць чамусьці ножак? Толькі пяць.
Трэба яшчэ гэткулькі. Не відаць.
Дзе ж, куды схавалася ў кожнага нага?
Гэй вы, белапёрыя! Гыля! Га!..
Хтось у рукі пляснуў з усіх сіл.
Дзесяць цяпер ножак, як і крыл...

Верачка

1. Не тое паліто

Купіла маці чатырохгадовай Верачцы новае прыгожае паліто. Замест таго, каб абрадавацца абноўцы, Верачка надзьмулася.

— Чаму ты не купіла мне такое, як у цёткі Глашы? — незадаволена сказала яна.

— Навошта ж табе такое? — здзівілася маці. — Яно ж вялікае.

— А я таксама хачу быць вялікай, як цётка Глаша, — растлумачыла дачушка.

2. Хутчэй абедаць!

Прачнулася Верачка раніцай, працерла кулачкамі вочкі і ўспомніла, што бацька абяцаў сёння купіць ёй новую ляльку. Паглядзела кругом, а бацькі дома няма.

— Мама, а калі тата дамоў прыйдзе?

— Пасля абеду! — адказала маці.

— Тады, мамка, давай хутчэй абедаць будзем, — борздзенька ўсхапілася з пасцелі Верачка.

3. Кіслы выгляд

Аднойчы бацька вярнуўся з работы і адразу заўважыў, што яго Верачка ў дрэнным настроі.

— Чаму ў цябе сёння такі кіслы выгляд? Галоўка баліць ці што?! — запытаў ён у дачушкі.

— Не! Гэта мне мама сёння кіслы агурок давала, — паведаміла Верачка.

З запісак акушэра-гінеколага

Мал. А. Зегера

Калі б сцены майго ўрачэбнага кабінета маглі гаварыць, колькі сумных гісторый расказалі б яны! Гэтыя сцены былі сведкамі горкіх скаргаў, няўцешных рыданняў жанчын, якія прасілі вылечыць іх ад вынікаў аборту.

Перада мною маладая бялая жанчына. Блакітныя вочы з ледзь падфарбаванымі вейкамі поўны слёз, шчокі гараць. Хвалючыся і саромячыся, яна расказвае аб сабе.

Вышла замуж Ірына М. у 22 гады. Яна вучылася ў мастацкім тэхнікуме, а муж — у будаўнічым інстытуце. Яны кахалі адзін аднаго, былі маладыя, здаровыя, поўныя сіл. Здавалася б, усё абяцала шчаслівую будучыню. Але атрымалася інакш.

Надыходзіла першая цяжарнасць. «Дзіця! Але як жа вучоба? Будзе ж вельмі цяжка, — думала Ірына. — Гадоў мне няшмат, яшчэ паспеецца...»

І вось тайком, не параіўшыся ні з урачом, ні з роднымі, Ірына спыніла сваю цяжарнасць. Даведаўшыся аб гэтым, бацькі Ірыны западозрылі, што яна пайшла на аперацыю пад націскам мужа, пачалі дакараць яго ў эгаізме, у абыякавасці да здароўя жонкі. Пачаліся сямейныя спрэчкі. Паступова сталі пагаршацца і адносіны паміж мужам і жонкай. Муж стаў раўнівы, падазроны.

— Паколькі не захацела ад мяне дзіцяці, значыць, не кахаеш, — гаварыў ён.

Пацягнуліся бяспадасныя, змрочныя дні. Сямейнае жыццё рабілася ўсё больш цяжкім, усё больш няцярпным. Разрыў быў немінучы.

Праз год Ірына зноў вышла замуж. Другі шлюб аказаўся ўдалым. Для поўнага шчасця не хапала толькі аднаго — дзіцяці, аб ім вельмі марылі Ірына і яе муж.

Але неўзабаве стала ясна, што мары гэтай не суджана збыцца: пасля аборту Ірына не магла больш мець дзяцей, і ўсе прынятыя меры лячэння былі марныя.

Адважыўшыся на аборт, Ірына не ўяўляла сабе ўсёй сур'ёзнасці гэтай аперацыі. Трэба памятаць, што нават добры спецыяліст бярэцца за яе з нялёгкім сэрцам: ён ведае, што заўсёды магчымы непрадбачаныя ўскладненні.

Галоўная цяжкасць аперацыі заключаецца ў тым, што ўрач робіць яе ўсялякую, грунтоўчыся пераважна на ўласным вопыце і пачуцці дотыку. Каб дастаць плоднае яйка, неабходна раскрыць шыечны канал маткі металічнымі расшыральнікамі. Пры гэтым можа здарыцца пракол маткі, асабліва ў жанчын, якія зацяжарылі ўпершыню. Плоднае яйка выбіраюць, выскрабаючы поласць маткі

спецыяльнай лыжачкай — кюрэткай. У гэты момант аперацыі не выключана небяспека ранення маткі, праколу яе сценак. Лыжачка, якая пранікла наскрозь, можа пашкодзіць кішэчнік, мачавы пух і іншыя органы. Асабліва пагражае гэта жанчынам, якія шмат разоў рабілі абарты, бо сценкі маткі ў іх падатлівыя раненню.

Штучнае спыненне цяжарнасці небяспечна і па іншай, не менш грунтоўнай прычыне. Справа ў тым, што з першых жа дзён цяжарнасці ў арганізме жанчыны пачынаецца велізарная перабудова. Яна закранае цэнтральную нервовую сістэму, органы дыхання, кровазвароту, дзейнасць залоз унутранай сакрэцыі, сістэму кроваварэння. Асабліва істотныя змены адбываюцца ў палавых органах — матцы і яечніках. Аборт — раптоўнае гвалтоўнае ўмяшанне, рэзкі штуршок звонку — парушае ўсю плаўную гармонію гэтай перабудовы, наносычы вялікую шкоду жаночаму арганізму.

Аперацыя штучнага спынення цяжарнасці нярэдка нясе з сабой розныя ўскладненні і ў першую чаргу — бясплоддзе.

Бясплодная... Якім болей гучыць гэтае слова ў жаночым сэрцы! І зусім зразумела, бо ні работа, нават самая цікавая, ні адданасць мужу, ні клопаты аб уласным выглядзе не запоўняць тужлівай пустэчы, не заменіць шчасця быць маці...

Вось чаму няўцешна плача ў маім кабінёце Ірына. Мне балюча глядзець на яе і крыўдна, па-чалавечаму крыўдна за жыццё, скалечанае так неразумна і так непраўна. Спалохалася цяжкасцей — папросту струсіла — і сама сябе асудзіла на цяжкія пакуты.

Ірына М. зараз 28 год. Другая мая пацыентка, Ніна С. — яшчэ маладзей. Ёй усяго 25 год. Але які немалады ў яе твар, якая нездаровая паўната ў фігуры і цяжар у рухах.

Усё тая ж гісторыя... Неўзабаве пасля замужства Ніна зацяжарыла. І яна, і яе муж пабаяліся клопатаў і турбот, звязаных з нараджэннем дзіцяці. Урач-гінеколаг, да якога звярнулася Ніна, пры аглядзе пераканаўся, што ў яе недаразвітыя ўнутраныя палавыя органы. У сувязі з гэтым менструацыі з'явіліся ў яе позна — у 18 год і праходзілі вельмі нязначна (трэба сказаць, што ў жанчын наогул органы і сістэмы часта дасягаюць поўнага свайго развіцця толькі пасля першых родаў).

— Толькі захаванне цяжарнасці дапаможа вам вылечыцца ад недаразвіцця палавых органаў, — сказаў Ніне ўрач. — Аборт жа пры такой хібе, як у вас, асабліва шкодны і пацягне за сабой розныя ўскладненні.

Але Ніна палічыла за лепшае заняцца парадой ўрача, і цяжарнасць была спынена.

Спачатку здавалася, што аперацыя прайшла зусім добра. Аднак ужо праз 2 месяцы выявіліся яе вынікі — спыніліся менструацыі, Ніна пачала значна паўнець. Нездаровая паўната шкодна адбівалася на сэрцы. Усё выразней адчувала Ніна паляжучыя прыкметы заўчаснай старасці.

На прыём яна прыйшла праз 3 гады пасля пагібельнага аборту. Увесь гэты час маладая жанчына ўпарта лячылася — гарманальнымі прэпаратамі, фізіятэрапеўтычнымі метадамі, два разы была на курорце ў Еўпаторыі — прымала гразі. Але ні адзін з гэтых сродкаў не дапамог. Ніна старалася не падыходзіць да люстэрка — азіз твар, патух погляд, грузным, непаваротлівым стала цела...

Наўжо гэта тая тоненькая быстравокрая дзяўчына, якую толькі 3 гады назад выходзіла яна з дзярэўнага інстытута, поўная радасных надзей, планаў, жаданняў? Бо ўсё здзейснілася: поспехі ў рабоце, добры, закаханы муж, цудоўная кватэра... Але ніколі не загучыць у ёй дзіцячы голас, не прабягуць па калідоры жвавыя ножкі. На 25 годзе адышла маладосць, бялітасна насоўваецца заўчасная старасць, а ўперадзе ў Ніны доўгія гады раскаяння за страшэнную памылку, якая зрабіла яе інвалідам.

Назаўсёды страціла здароўе і 33-гадовая Вольга К., якая стала частай наведвальніцай майго кабінета з таго далёкага вечара, калі мяне тэрмінова выклікалі да яе на дом. Я ўбачыў

светлую, просторную квартиру, где я уже адчуваўся поўны дастатак у сям'і, кучаравую дзяўчынку год чатырох, якая прымасцілася са сваімі лялькамі ля пасцелі маці.

— Прабачце, доктар, што вас дарэмна патурбавалі, — сказала мне хворая, — мой муж такі панікёр! Нічога сур'ёзнага ў мяне няма і тэмпература невялікая. Хутэй за ўсё, гэта звычайны грип.

У выніку агляду выявілася, што Вольга толькі што перанесла аборт.

— Аперацыя прайшла зусім нармальна, і маё недамаганне зусім з ёю не звязана, — запэўнівала яна. — Гэта ж было ўжо 9 дзён назад.

Мне прыйшлося паведаміць Вользе, што ў выніку абарту ў яе пачалося сур'ёзнае захворванне — запаленне прыдаткаў маткі.

— Што штурхнула вас на гэтую аперацыю? — спытаў я ў хворай. — Як быццам, у вас былі ўсе ўмовы, каб мець другое дзіця. Магчыма, муж быў супроць?

— Якое там! — усклікнула Вольга. — Ён душы не чую ў дачушцы і надта хацеў сына, казаў, што чым больш дзяцей, тым лягчэй іх выхоўваць.

Выявілася, што Вольга працуе ў адным з вялікіх канструктарскіх бюро, вельмі захоплена сваёй справай. Яна баялася, што нараджэнне дзіцяці адарве яе ад любімай работы, хоць разам з ёю жыла яе маці, якая з радасцю дапамагла б дачцэ выгадаваць унука.

Адмахнуўшыся ад просьбаў мужа і перасцярог маці, Вольга падпольна зрабіла аборт. І вось што з гэтага атрымалася...

З'явіліся няспынныя ныючыя болі ўнізе жывата, асабліва нясцерпныя пры хадзьбе і пасля самага нязначнага фізічнага напружання. Хуткая стабільнасць, рэзкае паніжэнне працаздольнасці, частыя абвастрэнні захворвання, нарэшце, натуральны вынік запаленчага працэсу — бесплоднасць — хутка пераканалі Вольгу, што добры зыход абарту быў толькі ўяўны.

Больш месяца пралажала Вольга ў гінекалагічным стацыянары, доўга наведвала поліклініку, дзе практыкаваліся розныя фізічныя метады лячэння, ездзіла на курорт, але ўсё гэта прыносіла толькі часовую палёжку. Нягледзячы на актыўнае лячэнне, вярнуць Вользе здароўе пакуль не ўдалося.

— З-за хваробы я зусім закінула работу, — горка скардзіцца яна. — А ўсё ж было зроблена дзеля таго, каб працаваць! Як недарэчна, бязглузда ўсё атрымалася...

Калі нават аперацыя, праведзеная спрактыкаваным урачом, у бальнічных умовах дае часам розныя ўскладненні, то няцяжка сабе ўявіць, як небяспечна для жанчыны рабіць падпольны аборт. Ён праводзіцца ў хатніх умовах, спехам, употай, часам нават асобай, якая не мае медыцынскай адукацыі, не знаёма з хірургічнай тэхнікай і самымі элементарнымі санітарнымі нормамі. Нярэдка такога роду «спецыяліст» не ўмее закончыць аперацыю, плоднае яйка часткова разбураецца, але не выбіраецца з маткі цалкам. Гэта з'яўляецца адной з прычын далейшых вялікіх матачных кровацянняў, не звязаных з менструацыямі.

Часткі плоднага яйка, што засталіся ў матцы, — дасканалы пажыўнае асяроддзе для мікробаў, якія пры падпольным

аборце заносзяцца звонку. У выніку развіваецца запаленчы працэс. Жанчына пачынае адчуваць моцныя болі ўнізе жывата, у пахах, у паясніцы. Парушаецца цыклічнасць менструацый, яны становяцца баляючымі, больш працяглымі і моцнымі, што ўрэшце выклікае малакроўе. Запаленчы працэс у палавых органах у залежнасці ад характару занесенай інфекцыі, можа прывесці да агульнага заражэння крыві, а часам і да смерці.

На адным з маіх дзяжурстваў у бальніцу даставілі маладую жанчыну. На насілках пагойдвалася закінутая ў непрытомнасці галава, сінябледным быў твар з закусанымі бяскроўнымі губамі, бяссільна паніклі пальцы вісеўшай рукі.

Побач, прыпаўшы да насілак, плакала старая маці.

— Доктар, ратуйце яе, дзеля бога, — кінулася яна да мяне, — маладая ж зусім. Муж такі добры, сынку 5 год...

Маці расказала, што хворая была на трэцім месяцы цяжарнасці і вырашыла зрабіць аборт. І маці, і муж прасілі яе пакінуць дзіця, але дарэмна. Яна працягвала настойваць на сваім, звярталася да сябровак, да знаёмых у пошуках магчымасці спыніць цяжарнасць.

— А сёння раніцай! — са слязьмі расказвала маці, — кудысьці пайшла ненадоўга, вярнулася назад — гляджу, бледная, як смерць, ледзь ідзе. «Мама, — гаворыць, — трасе мяне і вельмі галава баліць». — Пытаю: «Дзе была?» — Маўчыць. Потым прызналася: мыльны раствор ёй у матку ўвялі. Увечары змерылі тэмпературу — 40 градусаў. Тут ужо яна і прытомнасць страціла.

Пры аглядзе ў хворай была ўстаноўлена цяжкая інтаксікацыя (атручванне) са з'явамі септычнага выкідышу. Тэрмінова былі прыняты ўсе захады, але выратаваць маладое жыццё не ўдалося. Раніцай, не прыходзячы ў прытомнасць, хворая памёрла.

Хіба можна маўчаць, калі ведаеш аб такіх рэчах! Мне, урачу, які аддаў ахове мацярынства і дзяцінства сваё жыццё, у імя прафесійнальнага абавязку, у імя чалавечнасці горача захацелася сказаць жанчынам: бойцеся абарту! Часцей звяртайцеся ў жаночую кансультацыю. Калі цяжарнасць непажадана, урач навучыць вас засцерагчыся, каб не давялося рабіць аперацыю. Парайцеся з гінеколагам, перш чым адважыцца на аборт, а не пасля яго, калі ні ўпрашванні, ні слязы, ні шчырае жаданне ўрача дапамагчы часта не ў сілах вярнуць жанчыне здольнасць стаць маці, страчанае здароўе, а можа быць і жыццё.

І. М. ЛЯНДРЭС,

кандыдат медыцынскіх навук.

Часопіс «Здоровье»

Гэта важна ведаць

Смажаная рыба бывае асабліва смачнай, калі перад смажаннем яе патрымаць у малаце, а потым выкачаць у муцэ і смажыць у кіпячым алеі. Каб тлушч не распырскваўся, накрыйце патэльню перавернутым друшляком.

Каб пры смажанні рыба не развальвалася на кавалкі, пасаліце яе і патрымайце так 10—15 хвілін, пакуль соль не ўбярэцца.

24

Каб не было моцнага паху пры смажанні рыбы, у алеі кладуць адну бульбу-

ну, ачышчаную і нарэзаную скрылёчкамі.

Сасіскі лопуюцца ў вары. Яны будуць смачней, калі іх сагрэць на пары або крыху падсмажыць.

Каб мяса не прыгарэла і не стала сухім, пастаўце ў духоўку невялікую пасуду з вадой. Пара ад вады зберажэ мяса ад прыгарання і высыхання.

Бульбу лепш варыць у лупінах, у ёй больш захоўваецца вітаміну, чым пры гатаванні яе ў ачышчаным і нарэзаным выглядзе. У варанай бульбе наогул больш вітаміну, чым у смажанай. Хоць смажаная бульба і смачней, але цяжэй ператраўляецца. Вельмі смачная і пажыўная бульба, спечаная ў гарачым попеле або ў духоўцы.

Бульбянае пюрэ багацей калорыямі, чым страва з нарэзанай бульбы.

Бульбянае пюрэ не разбаўляйце халодным малаком, ад гэтага пюрэ набывае

непрыгожы шэры колер. Перш чым разбавіць пюрэ, сагрэйце малако да кіпення.

Пры чыстцы бульбы трэба зразаць вельмі тонкі слой, таму што пад лупінамі яе знаходзяцца солі і бялкі. Ачышчаную бульбу трымаць у халоднай вадзе, дадаўшы ў яе 1—2 лыжкі водацы.

Бульбу вараць на ўмераным агні, каб крухмал разбухаў раўнамерна. Калі бульбу вараць на моцным агні, яна зверху разварваецца і лопецца, а ўнутры застаецца сырой.

Апушчаныя ў салёную вадку, свежыя яйкі падаюць на дно, а нясвежыя ўсплываюць на паверхню.

Як вывесці тлушчавыя плямы

Чытачка А. Машкоўская з Мазыра пытае, як вывесці з адзення плямы ад тлушчу. Адказваем на пытанне.

Плямы на бялізне і адзенні бываюць ад тлушчу, чарніла, харчовых прадуктаў, смалы, маслянай фарбы і інш.

Гэтыя плямы на бялізне пры звычайным мыцці або зусім не знікаюць або знікаюць часткова. У такім разе іх чысцяць спецыяльнымі саставамі і змываюць звычайным спосабам. Плямы на верхнім адзенні, якое нельга памыць, таксама выводзяць простымі, даступнымі сродкамі. Аднак нельга забываць, што імі трэба карыстацца правільна, інакш можна пашкодзіць тканіну, сапсаваць яе афарбоўку.

Сродак, які бярэцца для чысткі, трэба абавязкова прабаваць на маленькім кавалачку гэтай тканіны або на мала прыкметным для вока месцы. Калі афарбоўка вырабу не зменіцца, можна лічыць, што сродак выбраны правільна.

Падбіраючы сродак для вывядзення плям, трэба спачатку ўстанавіць, ад чаго плямы ўтварыліся. Калі плямы невядомага паходжання, ужываюць самы просты сродак — цёплы мыльны раствор. У гэтым растворе мочаць зубную шчотку або шматок і праціраюць загады ачышчанае ад пылу месца з плямай. Пасля прамываюць яго чыстай вадой, высушваюць і прасуюць. Часта такім спосабам удаецца вывесці плямы ад клеевых фарбаў, засохлай гразі, мыла, пылу, вады, цукерак, цукру і г. д. Калі ж плямы пры такой чыстцы не знікаюць, бяруць больш дзейсны сродак. Аднак перш, чым ім карыстацца, старанна чысцяць тканіну шчоткай ад пылу, каб потым не атрымаліся расцёкі («арэолы»), пад пляму знізу абавязкова падкладваюць дошчачку, абцягнутую ў некалькі слоў чыстым белым шматком, або тампон з ваты ці марлі. Калі ў вырабе ёсць падкладка, яе трэба падпаіць, а дошчачку або тампон устаўці паміж падкладкай і тканінай.

Плямы ад тлушчаў вы-

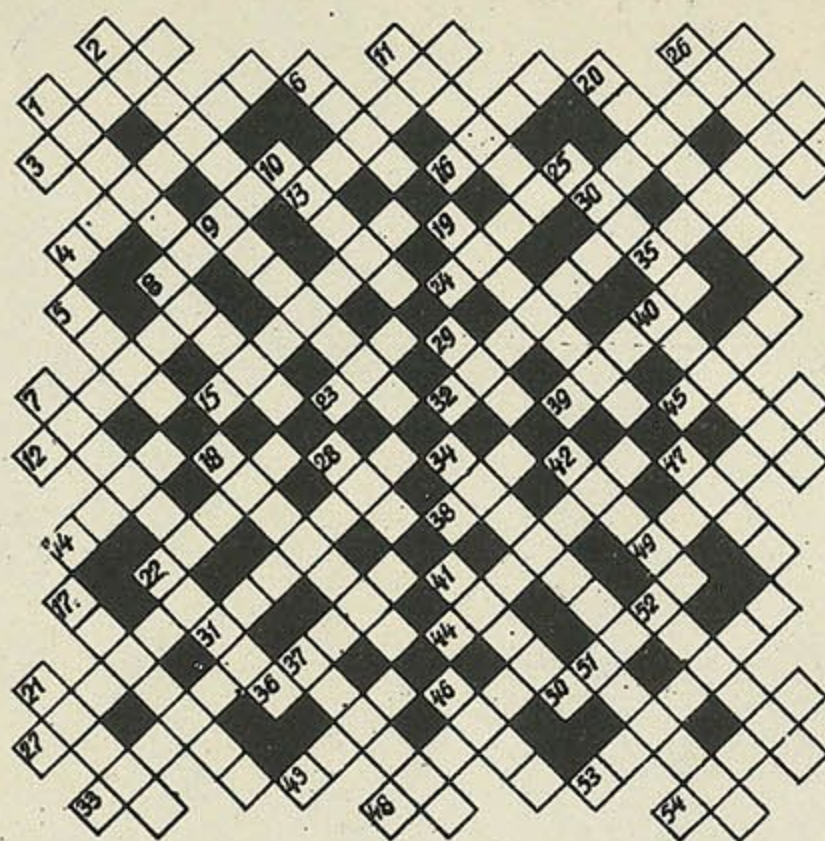
водзяць растваральнікамі — бензінам, бензолам, шкпінарам. З імі, як і з серным эфірам, трэба акуратна абыходзіцца, берагчы ад агню, абавязкова захоўваць правільны пажарнай бяспекі. Пры чыстцы растваральнік павінен знаходзіцца ў невялікім пузырку, які шчытна закрываецца коркам, а чысціць трэба ў добра правентраваным памяшканні і не паліць пры гэтым агню, бо нават ад полымя запалкі пара растваральніка можа ўспыхнуць.

Для чысткі тлушчавых плям у якасці растваральніка звычайна бяруць чысты авіяцыйны бензін або вадкі састаў — плямавыдавец, які ёсць у продажу. Ён уяўляе сабой сумесь растваральнікаў розных відаў.

Свежыя тлушчавыя плямы перад чысткай рэкамендуецца адпрасаваць не вельмі нагрэтым прасам праз 2—3 столкі прамакаткі, падклаўшы яе і пад пляму; пры гэтым у паперу ўбіраецца большая частка тлушчу. Пасля забруджанае месца канчаткова ачышчаюць бензінам або плямавыдавеццем. Такім жа спосабам можна выводзіць плямы ад воску і стэарыну, з той розніцай, што пасля прасавання пляму праціраюць дэнатураваным спіртам.

Часта пры няўмелай чыстцы пасля высыхання растваральніка каля вывядзенай плямы з'яўляецца «арэол». У такіх выпадках яго таксама трэба працерці бензінам. Каб не было «арэолаў», пляму трэба чысціць ад яе краёў да сярэдзіны. Пасля змочвання бензінам накрывь складзенай у столкі прамакаткай і прыціснуць цёплым прасам. Пляма не будзе расцякацца пры растварэнні тлушчу.

Каб вывесці старыя тлушчавыя плямы, рэкамендуецца зрабіць бензінавае мыла, растварыўшы 1—2 г бяскалернага мыла ў 10 г бензіну. Пляму спачатку нацерці бензінавым мылам, а пасля бензінам звычайным спосабам.

Красворд «Літаратура і музыка»

Склаў Яўген МАНДРЫК

Па гарызанталі: 3. Украінскі народны танец. 4. Сцісла выказаная думка. 8. Адзін з відаў эпічнай літаратуры. 12. Від мастацтва. 13. Аўтар паэмы «Зоя». 14. Нарвежскі кампазітар. 15. Персанаж з рамана Ляонава «Нашэсце». 16. Раман І. Эрэбурга. 22. Класік армянскай літаратуры. 23. Ансамбль спевакоў. 24. Апавяданне А. Чэхава. 27. Інструментальны твор. 30. Паэма А. Куляшова. 31. Ударны музычны інструмент. 32. Польскі танец. 33. Невялікае апавяданне. 35. Узорны пісьменнік. 36. Мужчынскі голас. 38. Чэшскі навіліст. 39. Венгерскі пісьменнік. 43. Раман А. Талстога. 44. Нотнае пісьмо. 45. Раман казахскага пісьменніка Ауэзава. 48. Струнны музычны інструмент. 49. Рускі дзіцячы паэт. 50. Злучэнне націскных і ненаціскных складоў у вершы. 53. Паўтарэнне аднолькавых галосных гукаў. 54. Дзеючая асоба.

Па вертыкалі: 1. Від ліра-эпічнай паэзіі. 2. Твор, у якім высмейваюцца заганныя з'явы жыцця. 5. Народны паэт-песеннік. 6. Герой паэмы П. Труса «Астрожнік». 7. Персанаж з паэмы Я. Коласа «Сымон-музыка». 8. Французскі пісьменнік. 9. П'еса з адной дзеючай асобай. 10. Паэма М. Танка. 11. Чылійскі паэт. 17. Трохскладовая стапа. 18. Дзеючая асоба ў рамана І. Тургенева «Бацькі і дзеці». 19. Рускі кампазітар. 20. Аднолькавы пачатак вершаваных радкоў або строф. 21. Персанаж з апавесці Я. Коласа «Дрыгва». 22. Старажытная назва барабана. 25. Адзін з відаў народнай літаратуры. 26. Герой п'есы М. Горкага «На дне». 28. Нізкі мужчынскі голас. 29. Нямецкі кампазітар XIX в. 34. Тлумачэнне. 37. Твор сумнага характару. 40. Зборнік твораў Т. Шаўчэнкі. 41. Беларуская паэтка. 42. Сугучнасць. 46. Эпіграма. 47. Музычны твор для голасу. 51. Вершаваны размер. 52. Уступ да літаратурнага твора.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 01207

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 10/1-59 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект Імя Сталіна, 103. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.

Тыраж 115 000 экз. Зак. 688.

3678

